

Стенографски дневник

НА

15 заседание

Сряда, 23 януари 1946 г.

(Открито в 15 ч. 45 м.)

Председателствувал председателят Васил Коларов. Секретари: Рада Ноева и Йордан Чобанов.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	Стр.
Законопроект „за апаратура за апаратура“	124	на земеделието и държавните вмоти на Кооператив- ния земеделско-индустриален комбинат „Минкова ма- хала“. (Първо четене) 124
По дневния ред:		Говорили: М-р д-р Михаил Геновски 125
Питания: 1. От народния представител Ефрем Митев към министра на търговията и промишлеността, относно липсата на въглища в гр. Лом. (Отговор) 121		Младен Каргалева 127
2. От народния представител Кръстю Славов към ми- нистра на народното просвещение, относно негод- ността на някои училищни сгради. (Отговор) 123		Петко Куниш 128
Законопроект за прехвърляне собствеността на държав- ното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчи- новци, околия Михайловградска от Министерството		Борис Чобанов 129
		Филип Филипов 130
		Венелин Медаров 130
		Милан Маджарски 130
		Дневен ред за следващото заседание 132

Председател Васил Коларов: (Звъни) Присъствуват нужното число народни представители. Откривам заседанието.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: Александър Ботев, Васил Караджов, Георги Костов, Гьоко Габровски, д-р Димитър Хаджиев, Димитър Иванов, Желязко Петров, Иван Станков, Иван Бешев, Йордан Бодуров, Кръстю Стойчев, Лалю Ганчев, Минчо Минчев, Никола Дрънчовски, Никола Марчев, Пело Пеловски, Руси Табаков, Сава Дълбоков, Спиро Тригров, Стефан Григоров, Янаки Хаджоолу и Яни Янев)

Председателството е разрешило отпущане на следните г-да народни представители: Димитър Икономов — 1 ден, Никола Марчев — 1 ден, Стефан Прокопиев — 2 дена, д-р Александър Георгиев — 1 ден, Атанас Тотев Донков — 2 дена, Цветан Велчов Гаджовски — 3 дни, Кръстю Г. Стойчев 4 дни, Иван Димитров Станков — 4 дни.

Г-н министърът на търговията и промишлеността е готов да отговори на питането на народния представител Ефрем Митев Джонов.

Моля г-н Ефрем Митев да прочете своето питане.

Ефрем Митев (с): (От трибуната. Чете): „Чрез господина председателя на XXVI обикновено Народно събрание, столица София,

До г-на министра на търговията и промишлеността, столица София.

Питане от Ефрем Митев Джонов, народен представител от гр. Лом.

Г-н министре! При идването ми от гр. Лом оставих града без всякакви въглища, поради което някои от училищата бидоха принудени да разпуснат децата. Съвсем без топливо е останала и Ломската държавна болница. И други държавни учреждения в гр. Лом са почти без топливо.

Моля да ми отговорите на следните въпроси:

1. Какво сте сторили през лятото на 1945 г. с производството на каменни въглища, за да е възможно задоволяване нуждите от топливо на държавните учреждения и населението в страната?

2. Известно ли Ви е, че някои държавни учреждения ще спрат функциите си, каквато са училища и болници?

3. Каква е системата за разпределението на въглищата, когато държавни учреждения са внесли суми за тия въглища преди години и нито сумите им са върнати, нито въглища доставени?

4. Какъв е начинът за снабдяване с въглища в столица София и не би ли могъл да се опростотвори, за да не се лутат и бавят с часове възнещите граждани?

Ст. София, 20 декември 1945 г.

С. уважение: (п) Ефрем Митев

Председател Васил Коларов: Има думата г-н министърът на търговията и промишлеността.

Министър Димитър Нейков: (От трибуната) Г-да народни представители! Напоследък в пресата и всред гражданството все

по-често се поставя въпросът за липсата на въглища за отопление. С настъпването на зимните месеци, особено с застудяването на времето, липсата на въглища се почувствува още по-силно особено от населението на столицата и на други големи градове и селща в страната, в околностите на които няма сечище за дърва. Тази липса на въглища създаде едно обяснимо недоволство в средата на населението, израз на което даде ломският народен представител Ефрем Митев, който преди време ми отправи питането, което той днес прочете пред Народното събрание.

Трябва веднага да добавя, г-да народни представители, че когато става дума за липса на въглища, такава съществува само по отношение въглищата за отопление. Досега нито едно промишлено предприятие не се е оплаквало, че е спряло работата си поради липса на каменни въглища и нито един фабричен комин не е престанал да пуши поради недостатък на въглища. Нещо повече, понастоящем в държавната мина „Бобов дол“ и в други мини има складиран достатъчно количество въглища за индустрията.

Преди да отговоря на поставените в питането въпроси, смятам за необходимо да направя един малък преглед на производствените възможности на нашите държавни мини през 1945 г.

На държавните мини през 1945 г. беше възложен един производствен наряд за каменни въглища. От този наряд се определи месечният производствен наряд на отделните мини. Изпълнението на наряда е в зависимост от много условия, между които по-важни са следните.

Първо, подготовка на подземните работи на отделните мини и рудници.

Подготовката на подземните работи в мините е съществена предпоставка за производството и важно условие да се произведат повече въглища за по-кратко време. Тази подготовка е резултат на усилен и на системна работа от страна на техническия персонал — ръководен и надзорен — в продължение на редица години, което значи, че за да добиехме през 1945 г. достатъчно и задоволящо всичките ни нужди количество каменни въглища, трябваше за това да се подготвят съответните рудници още преди 2—3 и повече години.

Конюктурата, при която бяха поставени да работят камено-въглените мини през последните години, е налагала да се добиват каменни въглища при усилен темп на работа, като в повечето случаи не се е водила системна техническа подготовка, а усилията са се насочвали само към най-леките за работа обекти. Поради голямата нужда от каменни въглища и липсата на достатъчно работници, подготвителните работи са били изоставени и занемарени.

Така например през последните години в мини „Перник“ е форсирана експлоатацията на откритите работи в рудника „Куциан“, гдето естествените условия на въглените залежи позволяват леко, бързо и по-евтино производство. Този рудник, който се е считал винаги за естествен резерв на мини „Перник“, запазен само за изключителни времена, от 1943 г. насам е експлоа-

гиран най-усилено и дори жестоко. Неговото участие в производството на мини „Перник“ се е увеличавало постепенно и от 369.000 тона, или 21% от общото производство през 1939 г., то стига на 987.000 тона, или 32% за 1943 г., на 746.000 тона, или 32,5% за 1944 г. за да стигне през 1945 г. на 994.000 тона, или 35% от общото производство. Това форсиране на рудника „Куциан“ не е правилно, не е оправдано и не би следвало да се допуска. То бе обаче едно от най-сигурните и ефикасни средства за увеличаване на производството и за смекчаване на въглищната криза. Без форсиране на този рудник въглищната криза щеше да бъде още по-голяма.

Подготвителните минни работи, които нормално се развиват преди експлоатацията, постепенно са изостанали назад през военните години и общото положение на мините през 1944 г. падна в неизбежни и сериозни затруднения, поради липса на подготвени рудници, а това продължи да влияе и върху производството през 1945 г.

Въпреки взетите през 1945 г. необходими мерки за нормализиране на работата, затруднението е още налице, тъй като добрите, мощни, чисти и близо до изходите на рудниците подготвени пластове са иззети, изчерпани в миналите 4-5 години и сегашната експлоатация трябва да се води в отдалечени участъци, в участъци с по-малък добив каменни въглища на един квадратен метър, при извънредно удължени извозни, вентилационни, водотолковни и във всяко отношение с закътаната подготовка галерии. А тези обстоятелства влияят не само върху производителността на отделния копач на въглища, но и върху производителността общо на всички работници, заети в подземното производство.

Явно е обаче от всичко казано, че пропуснатата подготовка на подземните работи през редица години не можеше да се навакса изведнъж или за няколко месеца, а за това е необходима системна и продължителна работа.

Второто съществено условие, от което зависи производството, е наличността на необходимите машини, съоръжения и разни консумативни материали. Поради войната невъзможно беше да се доставят нови машини и други минни съоръжения или пък да се поддържат задоволително старите изхабени или повредени съоръжения, както и да се подновява обикновеният рудничен инвентар, като транспортни уреди, подкопни машини, предпазители лампи, армирани кабели, разни специални електрически съоръжения и други материали, които се доставят от чужбина. Едва в последно време, след възстановяване на търговските ни връзки с някои държави, пред нас се открива възможността да снабдим мините с разни машини и други съоръжения, тъй като необходимостта за правилното и редовно производство на въглища.

Трето много важно условие, г-да народни представители, за производството е количеството на работната ръка в минното производство. Както в държавните мини, тъй и в частните се чувствува липса от постоянен кадър минни работници, работата на които да не зависи от сезонните полски работи и на които да се гарантират добри трудови условия и на първо време жилищни помешения с елементарни удобства. Нека се надяваме, че Министерството на социалната политика ще осъществи своята програма в един засилен строеж на работнически жилища и по-специално жилища за българските миньори, чийто труд в дълбочините на земята, в тъмнина и влага, при голямо напрежение, е един от най-тежките, може би най-тежки.

Когато говорим за недостатъчна и нестабилна работна ръка в мините, трябва да упоменем, че трудовата дисциплина сред работниците е на ниско ниво, производителността на труда е незадоволителна, а това има за последица покачването на производствената стойност на тон произведени въглища, а също така и намаление на общото производство на въглищата в страната.

Върде често явление в мини „Перник“, а и в други мини е отсъствието на работниците от работа без разрешение и без уважителни причини. Те се отлъчват от работа своеволно и безотговорно, а също така не се поддават на по-ефективен надзорен контрол. Това често отсъствие от работа през изтеклата 1945 г. беше особено голямо през месеците май и юни, септември и октомври. То е свързано с множеството признаци и с усилената есенна полска работа.

Минните работници, техниците и всички служители трябва да насочат вниманието си в повдигане на трудовата дисциплина и в създаване на по-добра организация в производството, без което е немислимо неговото покачване и поевтиняване.

Управлението на държавните и частните мини, ОРПС и самите работници трябва час по-скоро да се проникнат от съзнанието, че каменноуглените мини са едно голямо национално богатство и че от състоянието на мините, държавни и частни, до голяма степен зависи успехът на отечественофронтовската политика.

Въпреки изтъкнатите по-горе грешки и недостатъци от най-различно естество, трябва да отбележа, че производството на мини „Перник“, макар и недостатъчно да задоволи всички нужди от въглища, през 1945 г. е било почти двойно в сравнение с мирновременното производство на 1939 г. и с 25% по-високо от това на предшествувалата 1944 г. Изразено това в цифри, дана следната картина: през 1939 г. са произведени 1.662.000 тона въглища; през 1944 г. — 2.327.000 тона, а през 1945 г. — 2.868.000 тона.

За постигане на това производство безспорно са допринесли върде много мерките, предприети от управлението на мини „Перник“, от Министерството на търговията и промишлеността и от Министерския съвет, между които трябва да отбележа следните.

За попълване на недостатъчната работна ръка се прибегна до военно мобилизиране на бивши минни работници; изпратиха се на работа редовни трудецаи, които и понастоящем работят в мините; потърсиха се даже работници от Югославия, но такава, за съжаление, не ни се дадох, понеже и в Югославия има недостиг от минни работници; за подсилване на работническия кадър се организираха групи от доброволци по професия чужди на минното дело; прибегна се до увеличаване числото на работните дни. Така, през 1945 г. мина „Перник“ е имала 316 работни дни с по 3 смени, докато през 1944 г. мината е работила само 303 дни. По план и бюджет през 1945 г. е трябвало да се работи 300 дни, а се е работило 316 дни, т. е. повече 16 дни. Създадох се редица привилегии за минните работници по отношение снабдяването и продоволствието с храна, облекло, обувки и други подобни. С цел да се задържат наличните кадри работници и да се импулсират за работа, повишиха се акордните надници, като се създадох условия за прогресивно заплащане на миньорския труд. Създадох се премии за редовна работа. За да се импулсира дейността и на техническия персонал, въведоха се от 1 януари 1945 г., по специален правилник, премии за техническия персонал за преизпълнение, надвишаване на производствените планове по рудници и участъци. При разпределението на наличните и произвеждани в страната материали, от каквито се нуждаеха всички или почти всички индустриални заведения, като минни подпори, експлозиви, разни метални фабрикации и полуфабрикации, мина „Перник“ се е ползвала с особено преимущество и предпочитание.

Тук е мястото да отбележа, че при назначението на новия директор на мини „Перник“ инженер Караджов, както министър-председателят, така и аз, при разговорите с него му отбелязахме, че една от неговите най-големи грижи още при встъпването му в длъжност трябва да бъде да увеличи снабдяването на столицата и на други големи градове в царството, които консумират каменни въглища, до възможния максимум. Трябва да отбележа, че този добър и усърден директор, въпреки похвалните му усилия, не можа в това отношение да постигне нещо по-чувствително, вследствие на което кризата от въглища за отопление не само не намаля, но през някои месеци дори се и засили.

Благодарение на тия и на редица подобни мерки, производството, при сравнително ниска производителност на труда на надница, през 1945 г. по количество, както казах, се удвои в сравнение с зимната 1939 г. и надмина с 25% производството на 1944 г.

Тогава следва да си зададем въпроса: защо при това сравнително увеличено производство на въглища през 1945 г. се дойде до криза на въглища за топливо? Дойде се до тая криза, г-да народни представители, защото търсенето на въглища се е увеличило в много по-голям темп, отколкото производството на въглища, и защото през 1945 г. ние сме изнесли кръгло 200.000 тона въглища — нещо, което не сме правили през други години.

Всички консуматори на въглища през 1945 г. са увеличили своята консумация. Така, най-големият консуматор на каменни въглища, българските държавни железници, са получили каменни въглища по години, както следва: през 1939 мирновременна година — 702.607 тона, през 1944 година — 1.288.940 тона, през 1945 г. — 1.380.000 тона.

Увеличението на въглищната консумация от българските държавни железници в 1945 г. спрямо 1939 г., при същата почти железопътна мрежа, която имаме и през 1939 г., от 702.607 тона на 1.380.000 тона представлява почти 100% — т. е. увеличаване с 670.000 тона, и то едри въглища, годни за отопление на населението.

При това по-рано българските държавни железници задоволяваха своите нужди със сравнително по-доброкачествени въглища (тувенан — негресети), а днес получават предимно едри и средни въглища, чието предназначение е за отопление на населението.

От горните данни се вижда, че най-големият консуматор на въглища получава двойно повече въглища от количеството, което е получавал преди войната, и при това сега получава по-качествени въглища, предназначени за отопление на населението. Тази е главната причина за кризата на въглища за отопление.

Вторият голям консуматор на въглища — индустрията, тоже бележи едно голямо увеличение на консумацията: от 685.000 тона през 1939 г. на 1.031.000 тона през 1945 г. Но тъй като индустрията консумира предимно ситни въглища, които не могат да се употребяват за отопление, освен при централни инсталации, това увеличение не оказва влияние върху днешната въглищна криза.

Третият голям консуматор на въглища е населението. През 1939 г. за отопление са консумирани 760.000 тона, през 1944 г. — 560.000 тона, имаме намаление, и през 1945 г. — 590.000 тона.

Тези въглища за отопление 590.000 тона са отишли за отоплението на цялата страна, когато се преценява, че само за София са необходими годишно към 550 до 600 хиляди тона, а за цялата страна нуждите на населението се приближават до към 1 милион тона.

И най-после, на четвърто място, има увеличение на износа на каменни въглища. През 1939 г. сме изнесли само 16.500 тона, през 1944 г. — 20.500 тона, а през 1945 г. — кръгло 200.000 тона.

Целият износ от 200.000 тона през тази година е направен за Югославия. Ние не можехме да се не притечем на помощ на братска Югославия, която пострадна много от войната и чийто каменноуглени мини бяха унищожени напълно. Ние отделихме от въглищата, необходими за нашето отопление, отделихме ги

не от излишци, а от необходимостта за нас, за да споделим тежката участ на братските югославски народи.

Бързам да ви предпазя от заблудата, която заинтересувани среди съзнателно подхранват, че вследствие износа на въглища за Югославия се задоволяват за сметка на българското гражданство комфортни нужди на югославското население. Липсата на въглища в Югославия е много по-осезателна, отколкото у нас. Една малка заинтересованост би ви показала, че в Бялград населението живее почти на студено. Прочее подобна е участта и на населението в Унгария, Италия, Германия, Франция и други страни в Европа, където стопанските разстройства от войната поставиха въпроса за отоплението и въглищата, наред с жилищния и продоволствения въпрос, като най-остра социална проблема.

И ако югославското население например понася лишенията с мъжество и разбиране, то аз — без да искам да отрека правото на обществен контрол и критика — позволявам си да апелирам към вас и към всички граждани да държат сметка не само за нуждите и страданията, но преди всичко за обективните пречки и за възможността за тяхното отстраняване.

В своето питане народният представител Ефрем Митев ми отправя и въпроса: известно ли Ви е, че някои държавни учреждения, каквито са училищата, болниците и пр., ще спрат работата си.

Известно ми е, че наред с населението и държавните учреждения, болниците и училищата чувствуват недостиг от въглища. Не ми е известно обаче болница да е затворена поради липса на въглища. Случаите за спиране на работата в държавни учреждения и училища в провинцията не са така много и безбужока. Досега са се обадили, че ще спрат занятията си — но дали са ги спрели не се знае — училищата в Лом, Бургас, Враца — само гимназиите, другите училища работят, понеже се отопляват с дърва — и някои съдилища: в Хасково, Стара Загора, Плевен, също и областната палата в Плевен, на която впрочем по мое нареждане се изпратиха вече каменни въглища. Имаше оплакване, че ще спрат занятията си някои училища в селата, на които печките са приспособени да горят пернишки въглища. По липса на топливо в столицата е дадено нареждане за по-голяма ваканция през зимата на учащите се.

Народният представител г-н Митев задава и следния въпрос: каква е системата на разпределението на въглищата, когато държавните учреждения са внесли суми за тези въглища преди години, и нито сумите им са върнати, нито въглищата доставени?

Въсяването и изтеглянето на сумите е ставало по инициативата и желанието на заинтересуваните учреждения, защото порано хронологическият ред за въсяване на сумите имаше значение за изпращане от мина „Перник“ на въглища. Нарядите се даваха по месечно, вследствие на което ежедневно в Перник се трупаха делегации от цялата страна, които настояваха за по-бързо изпращане на въглища, без мина „Перник“ да може със сигурност да степенуват нуждите на консуматорите и да изпращат въглищата справедливо. По този начин едни от клиентите се презапасяваха за сметка на други, които не можеха да се явят в мините. Това наложи да се нагласи само едно лице с разпределението на въглищата и тяхното експедиране, за да се постигне по-правилно разпределение и по-сигурен контрол върху него и върху експедицията. По този начин хронологическият ред за въсяване на суми за въглища загуби своето значение.

И най-после ще отговоря на последния въпрос от питането на народния представител г-н Ефрем Митев, а именно: какъв е начинът за снабдяването с въглища на столицата и не би ли могъл той да се опрости, за да не се лутат и бавят с часове възнещите граждани?

На този въпрос има да отговоря следното. Поради липсата на достатъчно въглища за София и за тяхното правилно и справедливо разпределение, напоследък се въведе продажба на въглища на дребно до 20 кгр. на ден срещу специални купони. Това се въведе като временна мярка, за да се задоволят дневните нужди едновременно на по-голям брой граждани, които намаха въглища, и то при силно застудяване на времето. Тази система на дребна продажба е, както казах, временна и е в зависимост от количеството на въглищата, пристигащи в София. При увеличен внос на въглища в София дребната продажба се стеснява и обратно — тя се разширява при намален внос. Този начин за разпределение е свързан наистина с чакане и други неудобства. Но при липса на достатъчно въглища той се явява целесъобразен и спасява положението от днес за утре. Когато в столицата постъпят 1.000 и повече тона въглища дневно — а това е рядко — тогава се отпускат максимум по половин тон на семейство и по 200 кгр. допълнително за родилки и за семейства с деца.

Преди да приключа с отговора си по питането на Ефрем Митев, трябва да подчертая, г-да народни представители, че проблемата за въглищата у нас ще си остане още за известно време един невралгичен пункт в нашата стопанска политика. При нормалното развитие на страната ни, през следващите години нуждата от каменни въглища ще нарасте чувствително, и то по следните причини.

Паралелно с развитието на материалната култура върви и увеличението на консумацията на каменни въглища на глава от населението. Така, докато на 1935 г. на глава от населението са падат 251 кгр. въглища, тази консумация бързо се увеличава с всяка нова година, за да стигне през 1945 г. на 540 кгр., т. е. консумацията на въглища се увеличава на глава два пъти за един период от 10 години. Естествено, тази тенденция за увеличаване

нуждата от въглища паралелно с развитието на материалната култура на народа ще се запази и за в бъдеще и пред нашето каменновъглено стопанство ще бъдат предявени нови и повишени искания за въглища.

На второ място добивът на дърва за горене ще намалява, вследствие изсичането на достъпните гори, а това ще наложи да се увеличи консумацията на каменни въглища.

На трето място необходимостта от развитието и разширението на нашата индустрия също ще наложи консумацията на нови количества въглища.

И най-после галещото увеличение на електропроизводството и разширение на електрификацията на страната налагат засиленото на каменновъгленото производство. Днес у нас се добиват около 400 милиона киловатчаса електрическа енергия, а по държавния електрификационен план се предвижда това годишно производство да достигне до 1 милиард и 350 милиона киловатчаса, следователно само за увеличението добива на електрическа енергия ще бъдат нужни нови около 2 милиона тона въглища годишно.

В заключение, г-да народни представители, трябва дебело да подчертая, че проблемът за въглищата не засяга само въпроса за отоплението; той е по-общ и е един от най-важните проблеми на нашето стопанство. Касасе се не за нещо друго, а за нашата индустрия, за електрификацията, за нашия транспорт, за нашите поминъци, за националния ни доход, за нашата материална и духовна култура, за по-щастливото бъдеще на българския народ. Необходимо е следователно да се прояви максимална обществена загриженост по отношение производството на каменни въглища, нуждата от които ще се увеличава и за транспорта, и за индустрията, и за занаятите, и за електрификацията, и за отоплението.

Освен набелязаните от мене мерки — да се осигурят за мините необходимите специални машини от чужд произход, и тази задача е вече поставена; да се създаде постоянен кадър от минни работници; да се вземат бързи и ефикасни мерки за укрепване на трудовата дисциплина, с цел да се постигне максимална производителност на труда — ще трябва да се отпочне упорита и системна работа за разширение на старите рудници и за откриване и подготовка на нови рудници и нови мини. Трябва бързо да се разработят държавните каменновъглени залежи и преди всичко тия на Софийския и Маришкия басени, които са едни от най-големите наши басени. Софийският басин, поради своята близост до София, най-лесно и естествено ще задоволи нуждите на столицата от отопление. Необходимо е обаче, освен създаването на рудниците около София, да се проучат възможностите за облагородяване на тия сравнително по-долнокачествени въглища чрез изсушаването и брикетирането им. Чрез това облагородяване те ще станат доброкачествено гориво и ще заместят напълно пернишките въглища. По мое предложение правителството реши да се създаде специален институт за горивна техника, който ще извърши тия проучвания, на които в миналото не се е обръщало внимание от съответните среди. Необходими са обаче още големи грижи и материални жертви, за да се добият очакваните резултати. Само тогава ще се премахнат аномалии като тази, която имаме с електрическата централа в Курнел, която е изградена върху каменновъглени залежи, а консумира пернишки въглища. Същото е и с електрическата централа в Кърджали, която е близо до Маришкия каменновъглен басин, а консумира въглища от мина „Пирин“ при Горна Джумая или от мина „Перник“, когато би могла да гори въглища от Маришкия басин или най-добре да получава готова електрическа енергия от мина „Марица“ при гара Раковски.

Само с взимането на тия основни мерки ще се намали и премахне днешната въглищна криза и ще се предотврати за в бъдеще една още по-голяма и остра криза за въглища. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Г-н Митев! Доволен ли сте от отговора на г-на министра?

Ефрем Митев (с): (Отива към трибуната) Аз ще се изкажа

Председател Васил Коларов: Няма да думата.

Ефрем Митев (с): Само няколко думи ще кажа.

Председател Васил Коларов: Отговорете: доволен ли сте или не? Въпросът не подлежи на разискване. Имате право само да отговорите доволен ли сте или не. Ако не сте доволен, можете да пресбърнете питането си в запитване.

Ефрем Митев (с): Искам да изкажа моето задоволство от дадения отговор на г-н министър Нейков; доволен съм, с една забележка...

Председател Васил Коларов: Няма да думата.

Ефрем Митев (с): ... да се премахне впечатлението, че се степенуват нуждите на София и провинцията. Само това исках да кажа.

Председател Васил Коларов: На питането на народния представител Кръстю Славов до г-на министра на народното просвещение е постъпил писмен отговор.

Моля г-н Кръстю Славов да прочете питането си.

Кръстю Славов (з): (От трибуната. Чете): „До господина министър на народното просвещение. Питане от народния представител Кръстю Славов, от I Старозагорска колегия.

Господин министре! Известно ли Ви е, че на много места в България има полуразрушени училищни сгради, в които е невъзможно да се води никаква просветна дейност? Знаете ли, че в с. Могилево, Чирпанско, училищната сграда е в толкова лошо състояние, че заплашва всеки момент да падне, и вниманието на децата и учителите е насочено повече към заплашващите ги със смърт стени, отколкото към тяхната пряка работа?

И въпреки нападната тревога по този повод, какво е направило министерството, за да осигури живота и възможността на децата спокойно да се учат? Не е ли възможно, поради прекратяването на строителния сезон, да се наеме някое подходящо здание?

Председател Васил Коларов: Секретарят г-н Чобанов ще прочете отговора на питането.

Секретар Йордан Чобанов (з): (От трибуната) Управляващият Министерството на народното просвещение дава следните обяснения: (Чете)

„По повод питането на народния представител Къню Славов, дължа да дам следния отговор:

Строежите на нови сгради за народни основни училища, както и на надстройките, пристройките и поправките на съществуващите училищни сгради, се извършват от и за сметка на общините.

Министерството на народното просвещение, след проучване нуждите и финансовите възможности на общините, подпомага строежите с парични помощи от бюджета на министерството и с заеми от фонда за кооперативен строеж на народни основни училища.

Съгласно закона за народното просвещение — членове 52—55 — всяка община е длъжна да има сгодено училищно помещение, достатъчно за всички деца на възраст за учение и снабдено с нужната покънина и учебни помагала, и да предвижда в бюджета си необходимата сума за поддържане на училищните здания в общината. Община, която няма училищно здание или има негодно такова, е длъжна да предвиди в бюджета си изцяло или на части през няколко години последователно нужната сума за постройка на ново здание. На бедна община, която строи училищно здание, Министерството на народното просвещение отпуска помощ.

Винаровското училищно настоятелство, Чирпанска околия, и досега не е извършило подготвителните работи за постройка на нова училищна сграда в с. Могилево, които се състоят в избиране на подходящо място за постройка на училището и завладяването му в своя собственост, изработването на необходимите планове за строежа, набавяне на строителни материали и парични средства и поставяне на разположение за строежа на работна ръка и превози.

На Министерството на народното просвещение е известно състоянието на въпросната училищна сграда и то съвременно е направило уведомление на училищното настоятелство за готовността му да го подпомогне в усилията му за изграждане на нова училищна сграда в с. Могилево.“

Председател Васил Коларов: Г-н Славов! Доволен ли сте от отговора на г-на министра?

Кръстю Славов (з): Не. Аз исках анкета да отиде на самото място. Всеки момент могат да се затрупат децата.

Председател Васил Коларов: Ако не сте доволен, ще постъпите съгласно правилника.

Постъпил е законопроект от Министерството на външните работи и на изповеданията за откриване българо-мохамеданско средно духовно училище. Законопроектът ще бъде раздаден на г-да народните представители и ще бъде поставен на дневен ред.

Минаваме към дневния ред за дневното заседание. Първата точка е: одобрение на предложението за одобрение постановлението на Министерския съвет, издадени въз основа на чл. 13 от закона за митниците от 10 август 1944 г. до 15 декември 1945 г.

Тъй като това предложение се отнася до една наредба, издадена от едно бивше правителство, то, в съгласие с министър-председателя, председателството предлага разискването на това предложение да се отложи за друго заседание.

Моля г-да народните представители, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчиновци от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“.

Моля г-на секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Йордан Чобанов (з): (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчиновци, околия Михайловградска, от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ със седалище гара Бойчиновци.

Г-да народни представители! Известно ви е, че през 1944 г. държавата, в лицето на Министерството на земеделието и държавните имоти, придоби от Българската земеделска и кооперативна банка собствеността и владението на стопанството

„Минкова махала“ край гара Бойчиновци, околия Михайловградска, при условията, показани в специалния закон за това прехвърляне, публикуван в „Държавен вестник“, брой 49, от 2 март 1944 г.

Съображенията за това прехвърляне са изложени в мотивите, приложени към проекта за този закон. Те се свеждат, кратко, към следното: банката праводател не намира възможност да експлоатира това стопанство по един рационален начин, а държавата — в лицето на Министерството на земеделието и държавните имоти, намира стопанството подходящо да проведе някои почини в областта на земеделието, като създаване на общо държавно животновъдно стопанство, семенпроизводителна станция и др.

Оказва се обаче, след настъпилата основна политическа и стопанска промяна в живота от септември м. г. насам, че казаните по-горе почини могат да бъдат проведени чрез използване на други подходящи обекти. А трябва да се вземе пред вид и съображението, че има належащи стопански почини, за успешното провеждане на които трябва да разчитаме на самодейността у земеделците-стопани, организирани чрез кооперацията, и че на тази самодейност става необходимо да се дадат от страна на държавата всички възможни улеснения. Защото с голямо основание правителството на Отечествения фронт постави кооперацията в центъра на своята стопанска и социална политика, насочена към защита на жизнените интереси на широките слоеве от народа.

Такъв един почин, на който се възлагат основателни надежди за стопанското бъдеще на цяла Северозападна България, е об. разуваният Кооперативен земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ със седалище гара Бойчиновци, околия Михайловградска.

Казаното стопанство, благодарение обстоятелството, че гара Бойчиновци е една възлова гара, свързана и с готови вече шосета с цяла Северозападна България, поради което тя се очертава като един важен стопански център на целия този кът от страната — добива едно особено значение. Отдавна е осъзната нуждата да се положат основите на една земеделска индустрия в по-широк мащаб, изградена на кооперативни начала, в този именно стопански център, като се взема пред вид, че тоя кът на страната е слабо засегнат в индустриално отношение, а няма налице условия за създаване на друга индустрия в близко бъдеще.

Има и едно друго — за случая решаващо съображение, което трябва да се вземе пред вид за одобряване на казаното прехвърляне собствеността на това стопанство от страна на държавата. То е необходимостта да се създаде една планоно и целесъобразно насочена земеделска индустрия именно в този център, защото добри производствени земеделски райони около него, стоят някак си изолирани и са изостанали в индустриално отношение на редица причини, а други възможности за индустриалното развитие на този край в необходимия обем не се очертават засега.

Това съображение добива още по-голямо значение, като се вземе пред вид и фактът, че земеделската пренаселеност в този край е особено голяма, а това поражда значителна безработица, изход от която ще търсим по два начина: чрез развитие на едно по-трудоемко земеделие и чрез създаване на една земеделска индустрия в планоно мащаб, която може да поеме това земеделско производство и да погълне излишния в земеделието стопански труд. Само чрез една такава индустрия ще можем да валоризираме по-задоволително и самото земеделско производство.

Починът за образуване на казания Кооперативен земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ датира от няколко години. Този почин е бил зряло и всестранно обсъждан. Днес той вече е осъществен.

Но за един по-бърз и задоволителен успех на такова голямо начинание ще бъде от значение и държавата да се притече в негова подкрепа. С решението на държавата да прехвърли собствеността на казаното стопанство върху образуваната вече кооперация се поставя една здрава основа на делото, защото мячно е да се намери така комплексирани и в сгоден център за работа, имот, а това е от решаващо значение за успеха на проектираните кооперативни индустрии, чието създаване трябва да стане по възможност без дълго отлагане.

Като имам пред вид очевидната полза и голямата нужда да се създаде една жизнеспособна, в по-голям мащаб и целесъобразно организирана земеделска индустрия в този кът на страната, както и голямото значение на организирано чрез кооперацията, земеделско-индустриално производство, аз ви моля да одобрите приложения проект-закон така, както е изготвен.

Гр. София, 18 януари 1946 г.

Министър на земеделието и държавните имоти: Д-р Мих. Геневски

ЗАКОНОПРОЕКТ

за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчиновци, околия Михайловградска, от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ гара Бойчиновци

Чл. 1. Държавното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчиновци, околия Михайловградска, заедно с всички недвижими имоти, жилища, стопански сгради и наличните към тях съоръжения, инсталации и друг индустриален инвентар, с из-

ключение на живи и мъртъв земеделски инвентар, се прехвърля в собственост и владение от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, със седалище гара Бойчиновци. Разграничаването на инвентара, инсталациите и съоръженията по вид ще стане при въвеждане новия собственик във владение на имота от комисия, назначена от министъра на земеделието и държавните имоти.

Правото на собственост, което има сега Министерството на земеделието и държавните имоти върху 300 декара земя, по отношение на която е учредено плодopolзуването в интерес на инж. Рафаил П. Харитов от с. Минкова махала, Михайловградска околия, се включва в собствеността, която придобива Кооперативният земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, гара Бойчиновци.

Чл. 2. Кооперативният земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, гара Бойчиновци, ще придобие собствеността и владението на казанния недвижим имот не по-късно от един месец след публикуването на настоящия закон, срещу заплащане цената му според коstumатата стойност, изчислена и установена по книгите на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 3. Кооперативният земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, Бойчиновци, се задължава да построи на посоченото от Министерството на земеделието и държавните имоти място, по плана на министерството и за негова сметка, сгради до размер на стойността, на каквато възлизат приетите сгради, като не се смята мелничната такава. Тази стойност ще бъде установена от комисия, назначена от министъра на земеделието и държавните имоти; в комисията ще участва и по един представител на Българската земеделска и кооперативна банка и Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, гара Бойчиновци. Така установената стойност се приспада от общата стойност на стопанството, изразена в книгите на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 4. Ако целта, за която се прави това прехвърляне на казаното стопанство, не се осъществи или починало остане в застои повече от една година, без да има налице някоя непреодолима сила, държавата си запазва правото да поиска назад собствеността и владението на целия имот и принадлежностите му срещу връщане на покупната цена и справедливо обезщетяване на собственника за направените в имота реални подобрения.

Чл. 5. Прехвърлянето на собствеността, предмет на настоящия закон, се освобождава от всички държавни и общински мита, такси, берни, гербов налог и др.

Настоящият закон е одобрен с 2-то постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 13 ноември 1945 г., протокол № 172.

Председател Васил Коларов: Има думата министърът на земеделието и държавните имоти г-н д-р Михаил Геновски.

Министър д-р Михаил Геновски: (От трибуната) Г-да народни представители и народни представители! Нека ми бъде позволено да ви припомня прочетената от уважаемия министър-председател на нашето отечественофронтовско правителство платформа на Отечествения фронт на едно голямо събрание, на един митинг, станал на 17 септември 1944 г. В тая платформа има специален отдел „Стопанска политика“. Там в няколко точки се подчертава, че една от важните задачи, която си поставя Отечественият фронт, е да бъде премахната стопанската социално вредна експлоатация и вредното посредничество. Също така се набелязват в няколко точки най-важните идеи, които трябва да бъдат проведени в областта на стопанството. Точка 4 има съдържание: „Премахване паразитната индустрия“. По-нататък в тая платформа следва отдел „Земеделска и кооперативна политика“, в който се подчертава, че трябва да бъде дадено пълно съдействие от държавата на кооперативните инициативи във всички области на стопанския живот.

Ако ние можем смело да кажем, че политическите затруднения, които стоеха пред Отечествения фронт и неговото правителство, в своята съществена част са преодолені, не бихме могли същото да кажем за стопанските затруднения, при които и в обстановката на които Отечественият фронт лее властта. Все още следвоенната обстановка стяга нашето стопанство и затруднява всичките инициативи на правителството. Пред нас стоят очевидно два вида задачи: конюнктурни и структурни. Конюнктурните ще ни измъчват несъмнено определено време. Това е следвоенната обстановка. Но нашата задача не е и не може да бъде да имаме пред очи, да се грижим и да се борим за преодоляване само на конюнктурните трудности, които стоят пред нас. Нашата задача е да извършим такива дълбоки промени в нашия обществен, културен и стопански живот, чрез които да направим по-малко дейни конюнктурните промени и в по-малка зависимост да се поставим от тази конюнктурна обстановка, която днес задушава нашия обществен и стопански живот.

Нека ми бъде позволено тук само да отбележа пред вас нещо, което ние скоро по-подробно ще имате случай да разгледате, когато дойде пред вас проектът за трудовата поземлена собственост. Нека още от сега ви кажа, че глътът за земя у нас, острият глад за земя може да бъде определен в цифри към 11 милиона декара — толкова ни трябва, за да можем да създадем средно стопанство до към 50 декара. Каквото и да сторим, да вземем всичките мери, да вземем и всичките фондови земи, ние не бихме могли да образуваме фонд за оземляване по-голям от 5 милиона декара, а вероятната цифра ще бъде между 4—4½ милиона декара земя. Какво значи това? Това

значи, че острият глад за земя би могъл да бъде задоволен едва до 40%. Тогава? Ясно е, че ние трябва да търсим други пътища.

Поради това, че ние сме планинска страна, нямаме достатъчно работна земя, България е една от най-гъсто населените земеделско-стопански страни в Европа. На един квадратен километър обработваема земя у нас се падат средно около 116 души. На второ място в това отношение в Европа е Югославия, която е също планинска страна. Европейските страни, които минават общо взето за гъсто населени земеделски страни, имат средно по 30, по 40, по 50, най-много 60—70 души на кв. километър обработваема земя.

Ясно е тогава, че пред нас стоят две големи задачи. Едната е да създадем нови способы за обработване на нашата земя. Разрешението на този въпрос е подложено на едно осъществяване чрез закона за трудовите кооперативни земеделски стопанства. Но и тогава, когато тия стопанства биха напреднали, биха се разцъфтели, и тогава глътът за земя у нас ще остане, ако ние заедно с това не създадем наша собствена индустрия. А по какъв начин, с какви капитални трябва да сторим това?

Онези капитални, наши, вътрешни, с които ние досега разполагаме, възможностите на частните капиталисти у нас, вече са вложени в съществуващите предприятия. Успоредно с това ние трябва да направим опит, спестяванията на средно имотните и на дребно имотните слоеве, капиталовите натрупвания чрез нашите кооперации да бъдат ангажирани за създаване на наша индустрия. В тая насока ние още отсега трябва да търсим къде съществуват такива възможности, да импулсираме тези възможности, да улесним подобни инициативи, които отдолу народните маси, стопанските дейци сами подемат и на които ние не трябва да пречим.

За всички вас съществува една констатация, че плодът на нашата земя, че по-голямата част от произведенията на нашето земеделие има така да се каже пороен характер. Дойде реколтата и се оттича набързо. Само за 10—15 дни той плод на нашата земя съществува в своето сурово състояние, така както го е дала майката земя. Гроздоберът трае 15 дни, брането на различните видове плодове, които са узрели, и тяхното прибиране трябва да се извърши за 10—15 дни, турете го някъде до месец време; нашето зеленчуково производство може да бъде употребено също така в сурово състояние само за един определен период време. В много случаи плодът на нашата земя остава неизползван, или неговото използване става чрез разхищение, или неговото консервиране става в твърде първобитни форми. Вземете дори клането на свинете, което у нас става през зимните един-два месеца. Нашият селянин, който обикновено гледа по една свиня, като заколи свинята си, прави от нея малко суджучи и пастърма, и това е. През цялото лято той няма месо. Ясно е, че трябва да намерим способ, онова, което дава така поройно нашата земя, да го съхраним, да го консервираме. А това може да бъде постигнато чрез създаването на наша земеделска индустрия.

И ето, ние можем с чувство на възторг, на радост и възхищение да констатираме, че долу в низините нашите дейатели сами търсят тези пътища. Нещо повече — с една упоритост, на която човек трябва да им завиди, те създават такива инициативи. Аз виждам тук някои от тези, които създадоха тая инициатива, за която сега ще ви говоря, и аз изпитвам възхищение към тях. И когато сега вземам думата тук, за да защита един законопроект, аз искам да изкажа похвала от името на правителството, ако щете от името на Отечествения фронт, към тези стопански и кооперативни дейци, към тези които създадоха комбината „Минкова махала“. (Ръкоплескания)

Не се касае въпросът до случайни хрумвания. Кооперативното движение у нас има вече своите здрави корени. То е налучкало вече своя правилан път и в тая насока ние забелязваме едно голямо раздвижване. „Минкова махала“ е комбинат, който е вече осъществен. Той трябва да получи възможност да се развие и да даде резултати. Ето оня ден аз имах случай на една конференция да чуя съвършено категоричните искания на кооператори от Провадия, които искат и там да създадат, по подобие на „Минкова махала“, свой комбинат. И нека поради това, че въпросът няма локален характер и че „Минкова махала“ не може и не трябва да бъде защитавана само от тези, които са от този край, а трябва да бъде защитавана от всички ни като един пример, като един път, по който много стопански дейци в цяла България ще трябва да вървят, ми бъде позволено да ви прочета някои от текстовете, които определят същината на тая нова стопанска форма, към която нашите кооперативни стопански дейци се насочват.

Чл. 1 от устава на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ гласи: „Основава се кооперативен земеделско-индустриален комбинат, кооперативно сдружение за индустриална преработка на земеделски произведения, с ограничена отговорност, от кооперативните сдружения и техните съюзи в Северо-западна България под фирмата „Кооперативен земеделско-индустриален комбинат“ — кооперативно сдружение за индустриална преработка на земеделски произведения „Минкова махала“ със седалище гара Бойчиновци, Михайловградска околия, район на действие в цялата страна“.

След това в чл. 2 са набелязани целите на този комбинат. Аз няма да ви ги изброявам. Позволете ми само да отбележа, да подчертая някои от тях. В точка 1. се казва: „Да организира всестранно индустриално преработване на земеделски произведения за защита интересите на членуващите производители и консуматори в кооперативните сдружения, предимно в“ — еди коя си част на България. В точка 2 се казва: „Да планува и насочва кооперативното производство в Северо-западна България за повдигане благосъстоянието и поминъка на местното население“. Точка 3. разширява още повече тия задачи: „Да създаде добри социални условия на труда на работничеството, ангажирано в предприятията на сдружението“. И продължава набелязване на целите на този земеделско-индустриален комбинат.

В оня край съществува едно голямо стопанство от 3.800 декара. То е било по-голямо, обаче части от него са запазени за старите му собственици или са отчуждени. Сега са останали 3.800 декара. Това

е „Минкова махала“. Намира се почти на самата гара Бойчиновци. Стопаните му, поради затруднения, биват принудени да отстъпят своя имот. Имотът се взема от Земеделската банка. Земеделската банка намира, че не може и не е смислено само да го стопанисва и се отнася към кооператива. Тя влиза във връзка с „Тракийска захар“ и с Общия съюз на земеделските кооперации и в 1944 г. уговаря да го прехвърли на тях две юридически лица — „Тракийска захар“ и Общия съюз на земеделските кооперации — за 42.136.063 лв.

Министерството на земеделието обаче решава да вземе този имот и със специален закон имотът бива прехвърлен върху Министерството на земеделието с намерение там да бъде създадено едно земеделско стопанство, един държавен завод за добитък по подобие на тези в Клементина и в Кабиюк. До този момент този завод не е изграден. Там има достатъчно постройки, обаче има само незначителен брой добитък, откаран без да има необходимия персонал от специалисти, тъй както са обзаведени двата големи завода за добитък в Кабиюк и в Клементина.

В началото на годината се изявява претенция от кооперативите в този край да им бъде отстъпен този имот, за да могат върху този терен да изградят един такъв комбинат. Въпросът преминава през дълга история, докато най-сетне се стигна до този проект, който днес ви беше прочетен.

Проектът е приет от Министерския съвет още на 13 ноември миналата година, когато Министерският съвет законодателствуваше. Той е приет от Министерския съвет не като законодателна инициатива, която трябва да се предложи на Народното събрание за одобрение, а на основание чл. 47 от конституцията, и веднага — това беше още преди да бяха произведени законодателните избори — наредбата-закон беше изпратена за подпис в Регентския съвет. В Регентския съвет обаче тая наредба-закон не беше подписана поради едно недоразумение, поради известно неправилно осветляване на г-да регентите. И понеже подписването закъсня — бяха одобрени приетите от Министерския съвет наредби-законови — затова регентите изпратиха закона да бъде внесен по реда на чл. 109 от конституцията за приемане от Народното събрание.

Искам да спра вашето внимание, за какво се отнася това недоразумение. Вие трябва да го знаете и трябва да го обсъдите. Недоразумението е във връзка с цената. Започна да се говори, че Министерството на земеделието прави опит да подари един държавен имот на една партия или на някоя там партийни дейтели. И в тая насока дори в зеленото „Знаме“, както му е редът, излязоха писания с очевидно невярно съдържание. Там се писаха тъкмо тези неща, че Министерството на земеделието предлага на безценница, ей така подарява един държавен имот, който е необходим на държавата. Това вярно ли е?

Имотът е купен на 9 март 1944 г. от държавата за 14.169.715 лв., плюс натрупани лихви 388.700 лв., или държавата е платила на Земеделската банка на 9 март 1944 г. 14.558.415 лв. И се заговори, че именно за тая цифра трябва да бъде прехвърлен имотът. Ако дори за тая цифра би бил прехвърлен имотът, държавата пак не би загубила. Такова обаче становище министерството не е имало. Такова становище Министерският съвет не е възприел. Когато въпросът беше разискван в Министерския съвет, тогава се подчерта, че плащането ще стане по стойността, по която е записан имотът в книгите на министерството. А как е записан този имот там? Имотът е записан на няколко отдела. Най-напред имаме покрити имоти — това са жилища, навеси, мелница — общо записани по книгите на министерството за 36.200.000 лв. Непокрити имоти — главно дървета, стари обори. Или же цялата цифра, както е записана тя в Министерството на земеделието, възлиза на 116.182.000 лв.

В самия закон, в тая текст, такъв какъвто беше възприет, законодателно одобрен навремето от Министерския съвет по реда на чл. 47 от конституцията, се подчертава, че плащането ще стане по коствемата цена, установена по книгите на Министерството на земеделието и държавните имоти. Това е в чл. 2 на края. А чл. 3, когато говори за покритите имоти, които според проекта ще бъдат отделно платени, казва, че те ще останат за комбината, а комбинатът се задължава, вместо тях, да построи на държавното стопанство, което ще бъде създадено в близост на „Минкова махала“, за равностойността на тях сгради други сгради на министерството. Дотогава министерството ще продължи да ползува тия сгради за своите нужди. В чл. 3, който предвижда да бъде назначена специална комисия, която да установи стойността, се казва: „Така установената стойност на покритите имоти се приспада от общата стойност на стопанството, изразена в книгите на Министерството на земеделието и държавните имоти.“

Министерският съвет имаше пред вид, че стойността, цената, по която трябва да стане прехвърлянето, е именно цифрата, която е посочена в книгите на Министерството на земеделието и държавните имоти. Оттук идва недоразумението. И заради това аз смятам, че вие трябва да пресените, какво държавата е дала, кога го е дала, и какво държавата днес би получила, ако законът би бил приет такъв, какъвто ви се поднася.

Отде идва обаче това недоразумение? Понеже въпросът беше станал предмет на публично разискване, аз се смятам задължен съвършено открито и откровенно да ви запозная отде идва това недоразумение. То е въпрос и на отечественофронтовска политика.

Най-напред, в началото на миналата година, на 10 януари 1945 г. се отправя едно искане до министъра на земеделието и държавните имоти с копие до Националния комитет на Отечествения фронт и до управлението на Земеделската банка от Общия съюз на земеделските кооперации и районните земеделски кооперативни съюзи във Видин, Лом, Оряхово, Мездра и Михайловград — не отделни кооперации, а районни съюзи, които обединяват 400 земеделски кооперации — в което искане, като се разглежда този въпрос, предлага се този имот да бъде отстъпен на тия кооперативни, на местни кооперации и районни кооперативни съюзи, които да образуват един комбинат,

По тоя повод Областната стопанска махара във Враца, която очевидно е била сезирана, с писмо от 24 януари същата година се отнася до Министерството на земеделието, до Върховната стопанска махара и до Националния комитет. Тя се мотивира подробно и подчертава, че за благосъстоянието на този край, за цялостното индустриално издигане на нашата страна този комбинат е необходим и в никакъв случай едно обикновено земеделско стопанство, каквото и да бъде то, при тоя терен, който съществува там на това място — хълмист — не би могло да бъде ценност по-голяма от самия комбинат. Мотивировката е удивително хубава.

На това писмо е сложена една резолюция от министъра „За доклад“, обаче доклад не бива даден. Такъв доклад в преписката няма. Работата се забавя. Тогава Общият съюз на земеделските кооперации на 17 април наново поставя въпроса и в едно писмо, в отделни точки, мотивирано, набелязва мерсиприятата, които ще бъдат извършени. Тия мероприятия са набелязани и в самия устав. Например чл. 10 от устава на комбината гласи: „Сдружението открива нужните индустриални предприятия за: 1) захарно производство и захарни изделия; 2) мелничарство и тестени произведения; 3) маслодайна индустрия и преработка отпадъците; 4) текстилна индустрия; 5) консервна индустрия за растителни и животински произведения; 6) дървопреработвателна индустрия и дестилати от горските отпадъци и 7) преработка на пашкули, коприна и др.“ И когато на 17 април се отправи такова писмо, от Общия съюз на земеделските кооперации се казва, че там вече са ангажирани машини, че вече са приключени сполучливо преговорите да бъде ангажирана една текстилна фабрика. И такава текстилна фабрика комбинатът вече притежава; и не само притежава, но трябва да ви кажа, че по ударничеството и резултатите тази фабрика беше градирана втора по ред в цяла България. (Ръкоплескания) Ето го писмото. Аз не виждам на него да има резолюция. Няма резолюция.

От образування, регистриран и създад предприятия комбинат „Минкова махала“ постъпва нова молба. Дори печат на Министерството не е ударен върху марките. Аз я намирам така в преписката по този комбинат. Очевидно въпросът става болезнен за този край и започват една след друга телеграми в министерството и в Националния комитет. Телеграмите в Министерството също нямат резолюции, остават в преписката само разтворени, дори не са заведени.

Един народен представител: Саботаж.

Министър д-р Михаил Геновски: И Националният комитет тогава, очевидно, бива принуден да реагира. Националният комитет на Отечествения фронт отправя писмо на 28 юли 1945 г. Трябва добросъвестно да признаем, че писмото е заведено и има надпис: „Г-н Арабаджиев“. И нищо повече. Г-н Арабаджиев прави един надпис и го препраща на друга служба. Другата служба възразява на номер еди кой си: „Телеграмата, казва, я няма приложена“. Вътрешната майка бюрокрация се разхожда от една стая до друга, пишат се писма и се турят изходящи номера! (Веселост)

Върху туй няма резолюция. След това постъпва ново писмо от едно отделение до другото, на номер еди-кой си, с искане телеграмата. Има печати колкото щете, входящи и изходящи номера, но резолюция няма. Националният комитет напразно е очаквал да му се отговори.

Националният комитет втори път поставя въпроса, пише второ писмо през август. На чег о има: „Г-н Вълчев, за отговор“. Все пак началникът на службата е турил резолюция, по съответният чиновник не отговаря, а телеграмите стоят на мястото си.

Тогава влиза работата във Върховния стопански съвет. Върховният стопански съвет се занимава с въпроса и на 7 септември 1945 г. надълго се мотивира. Аз имам изкушението да ви прочета това писмо на Върховния стопански съвет.

Върховният стопански съвет, като излага какви са целите, задачите, значението на този комбинат, накрая казва: „Върховният стопански съвет стои на становището, че стопанството трябва да бъде преотстъпено на комбината, който вече има средствата и веднага може и ще приведе в изпълнение изграждането на своята планова земеделско-индустриална политика.“

Полученото писмо пак се изпраща от един отдел в друг, пак вътрешна кореспонденция, единият отдел да го прати в другия, другият го завежда и резолюция пак няма! Земеделската банка обаче се оказва по-активна.

Когато аз, като министър, отидох да приема службите — това беше на 5 октомври — Земеделската банка веднага ми поднася един доклад. И понеже аз бях запознат теоретично с въпроса, прочетох доклада и в същия ден, на 5 октомври, сложих резолюция, че одобрявам доклада; я възложих да се изготви закон.

Изведнаж обаче срещнах организирана съпротива в собственото си министерство: „Не можем!“

Тогава изглежда отдолу разбраха, че не върви, и един ден в министерството влиза една делегация от 60—70 души. В делегацията имаше и журналисти и се водеше разпра между чиновниците от министерството с тях. Аз бях казал, че не спореха, а се караха вътре в министерството. Аз трябваше да ги усмирявам. Тук сега някои се смеят. Изглежда, че са от делегацията. И казвам: ще отидем на мястото. Вдигнахме се, отидохме, запретнахме крачиоли и тези 4.000 декара ги обходихме. Дори имаше някои, които искаха да не ходят. Обиколчихме гората, обиколчихме орниците, видяхме как са сели и как са изоставили някои имоти. И на самото място правим съвещание — аз като министър с чиновниците от министерството — и дохождаме до едно споразумение. Такова стопанство тук ще направим държавно. В съседство има имоти, които стоят и които ще отчуждим. Но тук такова голямо начинание не бива да го оставим, ще го подкрепим. Каквото искат те, ще дадем. Имам събрани пари, искам земя, искам да вървят напред. Споразумяхме се. И на тази база веднага изготвям указ за отчуждаване на съседния имот и тоя имот, който е в съседство на гарата, за да стане това нещо.

Съседните имоти са отдалечени. През стопанството минават кръстосани пътища. Там е място за комбината — защото има съобщение

ние; не е място за добитък — защото ще се разнасят болести по добитъка. Ще направим стопанство за добитък 7 км. по далеч в планината, където може да се създаде и карантинна, ако се разразят болести, каквито през миналото лято имаше в изобилие.

И в тази насока, след тези дълги спорове, аз сезирах Министерския съвет. Той направи само една поправка, създаде едно ограничение — че ако в определения срок инициативата, целта, за която се взема имотът, не бъде реализирана, имотът се връща на държавата. Напълно правилно.

Отиде обаче законопроектът нагоре. И веднага се започна една кампания против него. Оттам се явиха затрудненията. Създаде се от известни места едно заблуждение, което беше съвършено злокачествено. Там се забави въпросът. И най-сетне Националният комитет наново ме сезира и насочи моето внимание откъде идват пречките. Аз понесох обяснение. Ще се занимавам с тях друг път. Заедно с това 25 или 30 души депутати ми отправиха едно писмо, с което започнаха да ме гълчат като министър. Аз им обясних отделно как стои работата, а обясних и на г-да регентите, и те се съгласиха, законопроектът да бъде изпратен с тяхно одобрение като законодателно предложение, като инициатива на правителството.

И ето сега пред вас е законопроектът. Той премина по този път. И аз се надявам, с основание, че тъй както тези 30 души депутати проявиха нетърпение, със същото нетърпение вие ще разгледате и ще одобрите това хубаво начинание на кооператорите от Врачанския край, от Северозападна България, и ще им дадете онова улеснение, което те заслужават, да получат земя, за да работят. Те повече от нас не искат. Те заявяват, че са готови веднага да платят.

Но във връзка с това имах случая да чуя известни изказвания, които искам да споделя с вас. Тези изказвания са извън проекта, такъв какъвто е. Но очевидно, те ще стигнат до вас, те ще влязат в комисията и затуй бързам да спра вниманието ви върху тях. Какви са те?

В платформата на Отечествения фронт на много места се подчертава, че трябва да се дава предимство на кооперативната и държавната инициатива и че трябва да бъдат създадени държавни монополи. Аз чух тук извън заседателната зала изказвания на народни представители: защо ще трябва ние сега непременно тези средства, 100 милиона или 150 милиона лева, в този момент да ги ангажираме за земя? А ако държавата сега иска да прави стопанство, не може ли тя и тези кооператори да се съберат, да съгласуват своите сили и да могат по този начин да разширят тази инициатива на кооператорите от Северозападна България, като бъде превърнат този комбинат от кооперативен в държавно-кооперативен? (Ръкоплескания)

Мене ми се струва, че ние не можем да отгнем без внимание такива изказвания. И аз по повод въношенето на този законопроект ви моля, и по този въпрос да се изкажете. Както виждате, аз ви давам открито всички данни, които съществуват. Смятам, че ние имаме не само моралното право — това е малко — ние имаме и моралния дълг да критикуваме и да искаме да се подлагат на критика нашите постъпки. Едно от най-хубавите неща и прояви на Отечествения фронт е лозунгът за критика и самокритика, другарска и творческа. (Ръкоплескания) И затова аз съвършено открито поставих на вашето внимание такива неща, които са предмет, биха могли да бъдат предмет и отговор на едно запитване.

Ползвам се от случая да подчертая, че само тогава ще могат да успеят нашите стопански мероприятия, когато можем да се справим с бюрокрацията. Такава бюрокрация има не само в нашите държавни предприятия. Вие виждате, тя се занимава с изходящи и входящи номера от една стая в друга, в едно и също министерство. Такава бюрокрация има и в нашите кооперации. Ние трябва да я бичуваме и бичувайки я да се опитаме да я поправим, да ликвидираме, да премахнем нейните недостатъци. Защото на държавния сектор и на кооперативния сектор ние най-много трябва да разчитаме. Ние няма да пренебрегнем частната инициатива, ние ще я дадем възможност да се проявява и да се развива, но ние не можем да пренебрегнем оная инициатива, която не е на отделни лица, а принадлежи на целия народ или на известни народни общности, каквито са кооперативите. И затова аз намирам, че идеята за едно съгласуване на кооперативната инициатива с държавните възможности не бива да бъде отменена без внимание.

И затова аз ви моля да приемете законопроекта, който след толкова мъки може да се роди и да дойде до вас тук, за да получите вашето одобрение; да го приемете по принцип, да го пратите в комисията, за да могат там изказванията, като тези, които чухте отделно и които аз като министър представям на вашето внимание, да бъдат изслушани.

В този момент, поддържайки едно предложение на Министерския съвет, аз не поддържам и не ви поднасям един такъв определен текст. Аз поддържам един законопроект, който е приет от Министерския съвет, но няма никакво съмнение, че когато се чуват такива неща, целият Министерски съвет, отделните министри, всички ние сме длъжни да се вслушаме в тях, да ви ги направим достояние. И искам, когато вие разисквате на първо четене законопроекта, да се спрете на такава възможност. Нека този законопроект, който има, бих казал формално, локално значение, бъде начало и нека той да бъде израз на народната воля да бъдат подкрепени такива инициативи, които на много места трябва да изникнат.

Ето виждате в Камено една голяма захарна фабрика. Ние блестящо бихме могли да осъществим съгласуването на тая захарна фабрика с няколко, или бих казал с едно голямо трудово-кооперативно земеделско стопанство. Там хората да произвеждат цвеклото и, като го произведат, веднага да влезе в фабриката. Да не караме да речем цвекло за захарната фабрика от Пловдив, или от София, или ако щете чак от Северна България и да отекваме производството на захар с извънредно големи транспортни разходи, а всичко да става там, на самото място. Там се намира плодът, вземаме го от земята и го даваме на фабриката. А от друга страна тия рязаници, от които тази година имаме такава голяма нужда, да бъдат съхранени в специални силози и да бъдат преработени. Те са богата храна, за която нашите земеделци не само сега, през сушата, когато няма фураж, а винаги

са плакали. И ние можем тая богата храна, която иначе е бивала унищожавана и която гние и се превръща в миями, източници на болести, да я запазим на мястото. Това е комбинатът: веднага произвежда и веднага преработва.

Виждате, че той комбинат си е поставил извънредно големи задачи. Тия задачи могат да бъдат осъществени. Там, в тоя край, има едно специално говедо — не искърското. Опитите, искърското говедо да бъде присадено там, не дадоха резултат. Пристъпи се към подобрение на местната раса, което даде великолепни резултати. И там, в тоя край, един от скотовъдните краища, когато ние създадем няколко фабрични предприятия, от една страна ние ще създадем и храна за самия добитък, а от друга страна ще можем произведенията от тоя добитък да ги преработваме и запазваме.

И затова от името на правителството и от мое име аз апелирам към вас да дадете одобрението си за прехвърляне на тоя чмат на образувания комбинат и чрез това да покажете, че времето на комбинания у нас е свършено и че ние минаваме към творческа работа — да осъществим платформата на Отечествения фронт, чрез която наистина да създадем благоденствие за трудещия се народ в нашата родина. (Продължителни ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител г-н Младен Карталев.

Младен Карталев (з): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! След хубавите думи на нашия министър на земеделието, позволете ми да направя една кратка история на чифлика „Минкова махала“. Когато разглеждаме един законопроект, който се занимава с този чифлик, мисля, че ще представлява интерес за вас неговата история.

През 1879 г. там минава д-р Иван Панов от Сливен, заедно с руските войски. Същият доктор минава и през Берковица, на който град околностите и природата му харесват твърде много, и решава да зацели просветното движение в този край, което дотогава се е развивало по килиите. Той решава да подари всичките си спестени пари на берковските училища. Но за да могат те по-целесъобразно да използват тия негови спестявания, купува чифлика „Минкова махала“ и го подарява на берковските училища по съветите и настояването на Иван Вазов и други просветни дейатели. Училищното настоятелство като обществена организация се е оказало негодно да стопанисва правилно този ценен имот и решава да го продаде. След това имотът минава в ръцете на Спас Харитов. Той повиква за свой сътрудник брат си Рафаил Харитов. Двамата, макар и строителни инженери, се заемат твърде сериозно да обезпедат едно модерно и образцово земеделско стопанство. За голямо съжаление, те се провалят, поради големите отклонения за бързо модернизиране на стопанството чрез въвеждане на култури, които нямат пласмент в България, така както биха имали в други европейски страни. Освен това вътрешните недоразумения между тия големи дейатели допринасят за тяхното разорение. От друга гледна точка, големите заеми, които те правеха за модернизирването, нарастват до такава степен, че производството не може да покрие задълженията към кредиторите. Спас Харитов умира. Умира централната личност, която се беше нагърбила да модернизира и да демонстрира ползата от тая модернизация. Естествено, Северозападна България дължи много на тоя труженик в нашето земеделско стопанство. Всички си вземаха пример от него и дори по негови съвети модернизираха своите малки частни стопанства. Това е най-голямата полза от живота на тоя човек и неговия брат, която вече дава своите резултати по оня край.

Българската земеделска и кооперативна банка, виждайки застрашено стопанството и по силата на привилегиите, които има, го откупува, за да си прибере кредита, който е дала на братя Харитови. Тя го стопанисва само една година и половина. За голямо съжаление, тя не е могла да разбере както мъчнотините, така и облагите, които едно такова стопанство може да създаде. С един закон от 2 март 1914 г. Българската земеделска и кооперативна банка прехвърля това стопанство на Министерството на земеделието и държавните имоти — „Държавен вестник“, брой 49, 1914 г.

Известно е на всички ни, колко трудно вървят такива държавни предприятия у нас. А трябва да ни бъде известно, от каква грамадна полза би било, ако това стопанство влезе в ръцете на един кооператив, който да вложи вътре своята амбиция, своите средства и своя труд за общото добруване на населението в оня западна край.

Трябва да ви подчертая, че по склоновете на Стара планина има население, което, при грамадни природни богатства, гладува, голодува и е изпаднало в страшна нищета. Не един път всеки прогресивен човек се е запитвал: какво трябва да се направи, за да се спаси това израждащо се от глад население?

Ето защо през 1913 г. се замисля от народни труженици създаването на условия за поминък на населението и се решава да се създаде един комбинат за земеделска и индустриална преработка на всички ония сурови произведения, които има в изобилие в тоя край. С едно изложение от 24 януари 1915 г., № 1671, Областната стопанска камара прави достояние на министъра на земеделието и държавните имоти това свое голямо начинание. В това изложение се иска от всички районни съюзи и от около 320 кооперации да се преотстъпят чифликите „Минкова махала“ на тоя комбинат, който вече е закупил една преработна фабрика с около две хиляди вретена и една добре обзаведена дърводелска фабрика. Този комбинат има за цел да построи фабрики първо, за захарно производство. Захарното цвекло по оня край вирее добре, и ако има близка фабрика в тоя център, то захарната индустрия наистина би се засилила в нашата страна и не би се чувствувала липса на захар в най-критични моменти за страната. Второ — мелница, каквато вече има с два валца на р. Огоста, която ще позволи да се създаде макаронена индустрия, тая за фиде и юфка, както и за нишестени произведения. Трето — маслوبيна, от която ще се преработват остатъците, дериватите на маслодайните растения в сапун и други артикули. Четвърто — текстилна фабрика, която ще може да преработи памука, вълната, конопа, коприната, каквито по оня край

са в изобилие. Тая текстилна фабрика ще има свои клонове, които да изнасят готови фабрики на нашия пазар. Пето — консервна фабрика, която ще има за цел да консервира всички плодове и хранителни продукти и да ги направи годни за употреба през всяко време на годината. Сурови плодове за това има в изобилие в оня край. Шесто — месо-кобасарска фабрика, която също ще може да достави на населението от цялата страна добре запазени хранителни продукти от животински произход за през цялата година. Седмо — семеизготвителна кооперация, която ще си постави за цел да произвежда подходящи и качествени семена за земеделците в оня край.

Комбинатът има за цел също така да построи фабрики за използването на лежачата грамадна дървена маса по високите склонове на Стара планина, която дървена маса понастоящем гние поради липсата на инициатива и съоръжения за нейното сваляне в низините.

Ние трябва да препоръчаме на тоя комбинат да включи в своите обекти и кожарската индустрия. По тоя начин той ще обеме почти всички отрасли на нашата благодатна земя и ще може да изнася готови фабрики, с което ще се създаде работа и благоденствие за населението.

Ние обаче не може да не поискаме при второто четене на законопроекта да се вземе под съображение положението на Рафаил Харитов, на когото, поради неговите заслуги, министерството е оставило на вечно плодopolзуване 300 декара земя. Той ще трябва или да влезе в комбината, който да поеме неговата издръжка, или да се споразумее със самия комбинат, за да не се създават процеси, причинени от самия закон, който ние бихме гласували. Отечествонофронтовското законодателство трябва да бъде ясно и категорично, та да не става нужда, както бе в миналото, от коментари на вече гласуваните закони.

В чл. 3 има неясноти. Не може да се разбере, защо комбинатът ще строи сгради, стойността на които трябва да се приспадне от стойността на имотите. Сега от обясненията на г-на министра на земеделието се разбира, че местността „Пъстрената“, на 7 километра от „Минкова махала“, ще бъде за нуждите на Министерството на земеделието, а „Минкова махала“ ще си остане за комбината. Но аз мисля, че ако самото министерство си построи сградите, те ще му струват по-евтино, отколкото ако ги прави комбинатът, защото комбинатът ще трябва да плаща на инженери и архитекти, а министерството има такива, на които плаща редовно. Този член също така трябва да бъде ясен и категоричен. Законопроектът да се внесе в комисията и да се извика председателят на Врачанската областна стопанска камара, който би дал най-ясни осветления по неговото изготвяне и би улеснил комисията в много отношения.

Във връзка с чл. 4 ние мислим, че за една година не могат да се започнат всички мероприятия и че е нужен петгодишен срок. Трябва добре да се обмисли, не ще ли бъде по-добре държавата да стане член на тоя комбинат, като внесе своя капитал — стойността на имота „Минкова махала“.

Нужно е също така да се гарантира достатъчен капитал за правилния развой на комбината и да се освободи от данък за военновременни печалби.

Всички тия корекции да се направят при второто четене на законопроекта.

Машната група, съзнавайки неговото голямо икономическо и стопанско значение за оня беден край, по принцип ще подкрепи тази хубава и належаща инициатива. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител Петко Кукин.

Петко Кукин (к): (От трибуната) Г-да народни представители! Трудещите се народни маси — работници, селяни и народна прогресивна интелигенция — водиха упорита и непрекъсната борба повече от две десетилетия и победиха на 9 септември, за да получат едно основно право — сами да творят своите съдбини. Дълбокото демократическо преобразование на нашия държавен и обществен живот, започнало с 9 септември и продължаващо още, е необходимо главно и преди всичко за гарантиране националната независимост на страната, в основата на която лежи икономическата ѝ независимост, за икономическото и културно преуспяване на нашия народ.

След изборната победа на 18 ноември, когато бяха загубени по вина на реакционната и противонародна опозиция цели шест месеца ценно време, и след Московското решение, с което на дело отечественофронтовска България, демократическият ред, вътрешната и външната политика на правителството и самото правителство бяха потвърдени и на дело признати — след всичко това на нас и на българския народ предстои без отлагане и без по-нататъшно умуване да се заловим с твърдеска практическа дейност по стопанското и културното изграждане на страната. В тази задача ние трябва да разчитаме главно и преди всичко на нашите собствени вътрешни сили — да мобилизираме и използваме най-пълно вътрешните материални ресурси, правилно да организираме и най-пълно да използваме труда на нашия народ.

Ние чуваме тук обширното обяснение на г-н министър Геновски за голямото значение и роля на образувания се земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“. Земеделско-индустриалният комбинат „Минкова махала“, наред с язовирите „Росница“, „Тополница“ и „Таш боаз“, е едно от първите големи мероприятия на Отечествония фронт, което държавата трябва да подкрепи, като участва в него с държавното сега стопанство „Минкова махала“ и като застане начело на цялата програма от стопански инициативи и мероприятия, като спомогне да бъдат мобилизирани и използвани ресурсите, средствата и силите на народните маси и техните кооперативни организации в оня край.

Комбинатът цели да развие индустрия за преработка на земеделските произведения в Северозападна България, да развие земеделието и спомогне за започналия вече процес на кооперативното му проустройство и модернизиране, да отговори на животрепущите интереси на масите, като създаде работа и поминък за широки безработни и малоимотни слоеве,

Добра и правилно развита земеделска индустрия ще гарантира условията за развитие на селското стопанство и едновременно с това на дело ще създаде работа и поминък на селските и градските безработни и малоимотни маси.

От своя страна развитото и модернизирано селско стопанство ще даде материали за една всеобхватна индустрия за преработка на земеделски произведения.

Схващайки правилно тази задача на отечественофронтовската власт, група стопански дейатели и кооператори във Врачанска област успяха да сложат основите на кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, сдружаване за обезпечаване на най-разнообразни земеделско-стопански и скотовъдни отрасли и за индустриална преработка на земеделски произведения на гара Бойчиновци, Михайловградска околия.

Още на 1942 г. местните кооперативни и стопански дейатели в Северозападна България подеха инициативата да организират такъв комбинат. Фашистките режими обаче не удовлетвориха това благородно желание и стремление на местните кооперативни дейатели, първо, защото той, фашистският режим, държеше отрицателно поведение въобще към кооперативното дело и особено към кооперативните индустриални инициативи и, второ, защото Северозападна България със септемврийското въстание още от 1923 г. и с твърдото си държане в течение на 21-годишния фашистки терор се очерта като прогресивна, като една ярко очертапа антифашистка област.

Дойде 9 септември и донесе свобода на целия трудещ се народ, донесе такава и за кооперативното дело на масите. През текущата година идеята за земеделско-индустриален комбинат бе осъществена и той бе вече регистриран, както се каза.

Комбинатът предприе и набеляза цяла редица земеделски и индустриални инициативи. Но съществена пречка за реализиране на всички тези инициативи е липсата на земя, на база, на която да се обезпечат и разгърнат проектираните мероприятия.

Държавното стопанство „Минкова махала“ се оказа най-подходящо в това отношение. Държавата би следвало следователно да се намеси и да участва в този комбинат, като внесе в него това голямо държавно стопанство с около 4.000 декара земя, заедно с всичките му предприятия, стопански сгради и съоръжения.

По нашето разбиране обаче това намесване трябва да стане не в форма на продажба на това стопанство на образувания вече кооперативен земеделско-индустриален комбинат, а на едно участие със стойността на това стопанство, като дялов капитал в него.

Въпросът за организирането на този комбинат и за преотстъпването в една или друга форма на стопанството „Минкова махала“ е поставен отдавна, преди много месеци, пред Министерството на земеделието, но както чуваме тук от министъра на земеделието, бюрокрацията дълго време протака този въпрос и дълго прави опити да осуети тази прекрасна инициатива на масите отдолу. Най-после ние трябва да бъдем доволни, че този въпрос стои пред нас и той ще се разреши с закон. Мене ми се струва, че отговорниците за това протакане, което граничи със саботаж, трябва да бъдат намерени. Г-н министърът тук подхвърля, че те са там. Аз мога открито да заявя, че основният отговорник за тая работа не е никой друг, освен самият главен секретар на Министерството на земеделието. Нека се надяваме, че нашият енергичен министър на земеделието г-н д-р Михаил Геновски ще вземе съответни мерки във връзка с това.

Държавно-кооперативната форма в случая следователно е една от най-сполучливите форми за стопанско изграждане на оня край. Стопанството „Минкова махала“ може да разгърне широка стопанска дейност и да стане действителен разсадник на материална култура за околните села и околии, а дори и по-надалеч. Държавата обаче при днешните си възможности не може да гарантира такова развитие в нужния темп, ако тя би се решила сама да усъвършенствува и разширява това стопанство. Присъединяването силите, средствата и възможностите на широките народни слоеве, и особено на техните кооперативни организации, е единственият път да се внесе живителна струя в организма на това предприятие.

Но и сами кооперациите, без помощта и без участието на държавата, не биха били достатъчно икономически силни и годни да осъществят в нужния темп и в нужните размери тази голяма инициатива. За тях би било едно непоносимо бремe например изплащането на сегашното стопанство „Минкова махала“ на държавата, т. е. да броят над 100 милиона лева.

От друга страна държавата, отечественофронтовската държава, не може да се откаже от най-пълното и най-непосредствено участие в стопанския живот на страната, от все по-голямата ръководна роля на държавата в стопанското изграждане на страната. Това тя прави, г-да народни представители, и трябва да продължава да прави, защото това е единственият път, за да гарантира възможно най-пълно и в най-бърз темп развой на народното стопанство, за планово изграждане на тежка индустрия, на електрификация, за разработка и най-пълна експлоатация на подпочвените и водни богатства на страната, за най-пълно и най-бързо кооперативно преобразуване, индустриализиране и модернизиране на селското стопанство.

От трета страна участието на държавата в това ново по рода си за условията на България голямо начинание ще бъде една солидна гаранция, че делото няма да се провали, ще окуражава и вдъхва вяра за успех в масите и в техните кооперативни организации. А това — вярата в успеха на своето дело — е основно решаващо условие за най-широко участие на народните маси.

Така с присъединяването на „Минкова махала“ към комбината се създава база за разгръщане на подетите инициативи. Комбинатът се вече притежател на памучно-предачна фабрика, както тук се изтъкна, която работи на три смени при 80 работника. Освен това комбинатът разполага и с достатъчен брой тъкачни станове, които предстоят да бъдат инсталирани. Напоследък се съдоби и с една дъскорезна фабрика на гара Берковица, която ще бъде разширена с оглед да се използва суровата дървена маса на Берковския бал-

кан и с това да се създаде достатъчен поминък на местното бедно икономско население.

В плана на комбината влизат редица още индустриални инициативи: захарна фабрика, мелничарска индустрия, фабрика за тестени изделия, маслосоварна, сапунена фабрика и други предприятия, различни за преработка на земеделските произведения.

По земеделско-индустриалният комбинат има особено благоприятни условия и възможности да организира и редица земеделско-стопански предприятия. Река Огоста минава през самото стопанство „Минкова махала“. Една голяма част от площта може да бъде напоявана от самотечна вода. Другата част обаче може да бъде напоявана чрез построяване на една мощна помпена станция, която може и трябва да бъде построена. Бороа за вода — това е вековната мечта на селския труженник-производител. Това ще позволи да се отдели една част от площта за фуражна база под вода, за полнина люцерна, детелина, зърнен фураж и т. н., като се доставят фуражомелки и се организира силосиране на фуража. Това ще позволи да се организират редица скотовъдни отдели и отрасли: краварство, овцевъдство, и особено свиневъдство и птицевъдство. Изграждането на хладилна мрежа като предприятие на комбината, както на територията на самия комбинат „Минкова махала“, така и в района на комбината, ще стане база за закрепване, разширяване и най-рационално използване на упоменатите скотовъдни отрасли. Врачанска област е известна като свиневъдна. Хладилниците на комбината ще станат лост за развитието и на частното свиневъдство, както и особено на свиневъдните и птицевъдните стопанства при всички низови селски кредитни и трудово-производителни кооперации.

Целта по-нататък е, посредством този комбинат, който включва 450 кооперации — всички земеделски кооперации в Северозападна България, потребителските кооперации и популярните банки, начело с районните кооперативни съюзи в Михайловград, Видин, Лом, Оряхово, Мездра, та дори и Червен бряг — да се съберат и поставят в услуга на народното стопанство всички скрити средства, които не могат да бъдат използвани от държавата и частните стопани по друг начин. Резултатът в това отношение от досега направеното е: лицето комбинатът е вече събрал около 10 милиона лева дялов капитал, а до м. март проектира да събере още 25 милиона лева. Независимо от това ръководството си е поставило в своя план важната задача да набере и специален дялов капитал от самото население — също нови 25 милиона лева. Системата на самокредитирането цели, свободните средства в населението все повече да се превръщат във влогове. И това трябва да стане една постоянна система в нашето кооперативно движение. Нужно е да се дадат възможности и права на комбината да приема лихвени влогове от районните кооперативни съюзи и кооперации, а самите низови кооперации от своя страна да разгърнат широка дейност по събиране нови и нови влогове от населението, като за това в тях могат да бъдат открити специални влогови сметки за комбината.

Когато народните маси знаят, че това е тяхно предприятие, че те непосредствено ще се ползват от него, че в него е гаранцията за подобрене на тяхното стопанско и материално положение, че в него е бъдещето на техните деца, те ще кредитират охотно това мероприятие. Предстои още и да бъдат разяснени на масите по села, работилници и други цели на тези влогове, да се разгърне пред тях целият план — реален, а не фантастичен план — за стопанска дейност и строителство на комбината, и за целите на претворяване на живота, на това негово собствено тело народът ще даде своите спестявания, ще отдели от залъка си, ще внесе. А това ще го привлече и привърже още повече към комбината. Последният ще му стане близък, свой, роден.

Наред с посочените вече преди малко инициативи и мероприятия, комбинатът би могъл да организира редица мероприятия, в които масите широко ще участват със своя собствен труд — напътстван и отводнителни канали, коригиране на реки, електрификационни съоръжения и други. Могат и трябва да бъдат използвани всички, и най-малки, пдове, естествени и изкуствени, за водни мелници и други, за производство на електрическа енергия и т. н.

Г-да народни представители! Нека чрез такива закони и чрез тяхното най-бързо прилагане в живота населението види — и то вече вижда и се убеждава на практика — че Отечественият фронт не демагогува, не говори само и не прави празни изборни обещания, а пристъпва към дела. Само при условията на отечествено-фронтиската демократия широките народни маси от Врачанския край получават и могат да получат възможност за широки стопански мероприятия, за практически дела, за творчество.

Ние трябва да осеем цялата страна с подобни най-разнообразни, малки и големи, обхващащи по-малки или по-големи райони, стопански предприятия. Така използвайки най-пълно и до дъно вътрешните ресурси и сили на страната, правилно и пълно мобилизирайки нашия български труд, труда на широките полубезработни селски маси, ще модернизираме и индустриализираме нашето земеделие, ще индустриализираме въобще нашата страна, ще увеличим няколкократно произвежданите материални блага, основа и гаранция за повишаване и подобрене на материалното и културното ниво на широките трудещи се работнически и селски маси.

Това в предстоящия период е напълно възможно. Само победата на 9 септември, победата на 18 ноември, ликвидиране на фашисткото господство, демократическото преобразование на държавния и обществен живот, завоеванието на пълни демократически права и свободи на народа създадох тази творческа възможност на нашия народ. Това обаче не е леко. То ще срещне на пътя си много препятствия — и обективни, и субективни. Но когато нашият народ, който не се сдаде през най-тежките дни на черната и кървава фашистка реакция, види, убеден се, че властта, неговата власт — правителство и Парламент — се е запретила да го снабди с

закони, разпореждащи неговите ръце за творчество, като наред с това застава начело на инициативите на низините, за да им помага, той, нашият народ, ще бъде годин да прояви чудеса от трудови подвизи и да преодолее всички и всякакви препятствия по своя път. Народът крие огромни сили в своите недра. Нужно е само да се видят тези сили, да се мобилизират и организират.

Ето перспективите. Ние трябва да творим, другари, единни и сплотени. Ние с нашите творчески дела ще нанесем последен съкрушителен удар на враговете на народа и родината. Мероприятията, предвидени в предлагания закон, са едни от тези творчески организации и форми, които дават възможност да бъдат подхванати и от други краища и за други обекти, за да бъде приложена на дело стопанската програма на Отечествения фронт.

Ето защо нашата парламентарна група, на Българската работническа партия (комунисти), убедена, че с този закон, разбран в този смисъл, в който аз току що говорих — построено предприятието в държавна кооперативна форма, въпрос, който и сам г-н министърът повдигна — се прави една сериозна стъпка към провеждане на дела стопанската програма на Отечествения фронт и по-конкретно програмата за преобразуването, модернизирането и въздигането на селското ни стопанство, ще гласува по принцип предлагания законопроект. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител Борис Николов Чобанов.

Борис Чобанов (зв.): (От трибуната) Г-да народни представители! Според законопроекта, с който сме сезирани, от Народното събрание се иска да гласува, щото държавното стопанство „Минкова махала“ да бъде прехвърлено на образувания вече земеделско-индустриален комбинат на гара Бойчиновци. И сега става въпрос, дали това предприятие да бъде прехвърлено така, както е предвидено в законопроекта, или, както някои други вече се изказаха, държавата да участва в този проектиран кооперативен земеделско-индустриален комбинат.

Нека кажа няколко думи за това, какво представлява този комбинат. Понеже въпросът се сложи на дневен ред едва вчера, аз имах възможност само да проверя устава му и да взема някои сведения от Земеделската банка. Онова, което можах да разбера, то е, че този комбинат е образуван преди няколко месеца и учредителите му са пет съюза от този район и 22 кооперации. Предвидено е капиталът да се набере от членуващите кооперации и съюзи в 10% от записания им дялов капитал. По сведенията, които можахме да получим от Земеделската банка, досега този комбинат е събрал към десет милиона лева дялов капитал и е получил вече заем 25 милиона лева от Земеделската банка. Той вече действа. Той е откупил една фабрика, обаче никой от говорещите не каза, какво представлява тази фабрика. Това е най-малкото предприятие, което съществува като предприятие в България. То е в с. Мърчешо, фабриката на ботва Рапоновски, която е организирана така, че да задоволява нуждите на местните производители на памук. Сега научих, че те са сключили по-рано някаква сделка и сега пристигат и други вретена и ще бъдат сигурно към две хиляди вретена. Трябва да се знае обаче, че едно предприятие от този род, за да има смисъл да бъде подкрепено, трябва да има най-малко 5 хиляди вретена. Следователно това предприятие не представлява в този момент някаква особена, как да кажа, ценност, и то не може да бъде една от големите задачи, които си поставя този комбинат в този район.

Нуждите, които нашето народно стопанство има от предвидни материали, наистина са доста големи, и в тази област памукът индустрия трябва да бъде развита. Обаче аз се съмнявам, че това предприятие в с. Мърчешо ще може да получи един такъв тласък, какъвто неговите автори искат да му дадат.

Проектира се от същия комбинат да се построи едно предприятие за използване на маслодайните семена, респективно на слънчогледа. Като имаме пред вид, че в България има два големи предприятия, каквито са Чилвотевите заводи и тези в Бургас — екстракционни фабрики, които екстрахират маслото от семената — ние нямаме нужда според мен от създаване на такова предприятие в Бойчиновци. Местните маслобойни са достатъчни, за да могат да задоволят нуждите на този край.

Обаче онова, за което има смисъл този кооперативен земеделско-индустриален комбинат да получи това стопанство, то е, за да може да приложи трудовия принцип в земеделското производство. Доколкото аз разбрах от сведенията, които взехме от Земеделската банка, там има към 4.800 декара земя, а не толкова, колкото г-н министърът каза, че са три хиляди и няколко. От сведенията, които получихме от Земеделската банка — понеже тя го е управлявала известно време — са към 4.800 декара. Онова, което е най-пословично в случая, то е, че този въпрос е повдигнат преди няколко години от самите кооперации и съюзи. Кооперативните дейци в този край от няколко години проучват този въпрос. И трябва да ви кажа, че като прегледах устава, останах с впечатление, че действително те са се насочили много правилно към това стопанство.

И когато ние правим опити за създаване на земеделски трудови кооперации, мене ми се струва, че понеже съюзите и кооперациите имат безспорно най-добрите хора, които могат да ги ръководят, ще бъде много правилно ние да дадем това предприятие, така както го иска самият комбинат, да го отстъпим на самия комбинат, без държавата да участва в него. Това ще бъде по-правилно, защото действително ние в това голямо стопанство ще можем много напредно и правилно да поведем този трудов принцип. Защото, доколкото ми е известно, и това, което чух сега, там има достатъчно вода — необходимо е само една част да бъде изкарана чрез помпи на по-високото място — и голяма част от него се изпоява. И мене ми се струва, че тези труженници, които работят нещекътно от токова

години, са добре преценили и добре разбрали, че те биха могли да създадат това стопанство само като кооперативно. Аз смятам, че правилно е, тъй както те искат, държавата да го отстъпи без да участва в него.

Друг е въпросът, ако действително сумата, която трябва да се отпусне, е много голяма. Аз считам, че държавата, която е дала само 14 милиона и няколко стотин хиляди лева, доколкото разбрах, може на една по-ниска цена да го отстъпи, но да им се отстъпи. Аз познавам лично двигателя на тази инициатива. Той е един човек, който, имам всичките основания да вярвам, действително би могъл — а също и хората, които са около него — да създаде от това стопанство нещо, което е необходимо в този момент за нашата страна.

Прочее, аз също така споделям гледището на преждеговорившите да се отнесе този въпрос в комисията и там подробно да се изяснят въпросите, като моля също така да се извика и г-н Петров който би могъл да даде най-добри осветления за това, какви са намеренията им. Защото, доколкото разбрах от преждеговорившите, касае се въпросът това стопанство да бъде само една база за създаването на този проектиран комбинат. Аз считам, че ще бъде от полза да бъде повикан и той, за да даде някои разяснения, а може би и от колегите да има някой, които участвуват в управителния съвет — и там да се изясни всеотрасно въпросът, като в края на краищата гласуваме този законопроект — разбира се, с известни поправки — както са го поискали те самите. Те са направили изложение, искат да им бъде отстъпено на тях самите и те да го стопанисват като кооперативен земеделско-индустриален комбинат. Те са добре преценили и аз считам, че могат да извършат тази работа. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител г-н Филип Георгиев Филипов.

Филип Г. Филипов (р): (От трибуната) Г-да народни представители и г-жи народни представителки! В чужбина не само стави въпрос за система да бъде установена при разрешаването на стопанските въпроси особено в днешно време, но вие знаете, че напоследък станаха и борби около тия системи, които трябва да бъдат проведени в живота. Ние можем да бъдем щастливи, че отечествено-фронтската власт усвои двете форми за разрешаването стопанските проблеми: държавната инициатива от една страна и кооперативната инициатива от друга.

Може би в миналото, та дори и сега, при изпитването на тези системи в стопанската област, в живота, те да са дали в някои случаи отрицателни резултати. Такива имаме в някои кооперативни предприятия, като например в стопанството „Асенова крепост“, което беше кооперативно, също и в предприятето за осветление „Въча“, което в края на краищата трябваше да стане държавно. Но ние имаме също така известни слабости и в някои държавни стопанства. Тия слабости, г-да народни представители, са резултат на организацията, на слабата инициатива, на липсата на чувство към творчество и създаване блага на държавата и на народа. Но те не са резултат на самата система.

И затова, когато отечественофронтската власт усвоява тия две начала, именно държавното стопанство от една страна и кооперативното от друга, ние ще трябва на първо време за големите предприятия, които имат по-друго отражение в нашия стопански живот, където престижът на държавната власт и доверието на гражданите е по-голямо, да усвояваме именно държавната инициатива. Днес за днес обаче, когато стопанските въпроси са така сложни и когато чувстваме, че трябва да има известна подкрепа и от другаде, безспорно, че може да се направи нещо съгласувано в дадена област.

На нас конкретно е поставен въпросът за стопанството „Минкова махала“. Ние безспорно спираме нашето внимание върху обстоятелството, че това е законопроект, който е минал през Министерския съвет, че е изпращан за утвърждаване може би в Регенството, и след това той законопроект се връща отново, без да е оформен в една наредба-закон. Какви са били съображенията за това пътуване, на нас това не е известно, освен от онова, което каза г-н министърът. Но във всеки случай ние не можем да не отбележим факта, че стопанството „Минкова махала“ е купено от българската държава през 1944 г. Безспорно, че едно стопанство, което е към 4.000 декара, с необходимите съоръжения, постройки и т. н., не може в такъв кратък срок да даде бързо резултатите, които се чакат. И може пансиона да са се видели известни слабости в това държавно стопанство. Отделните кооперативи в този северозападен край, които наблюдават това стопанство, виждат, че то представлява ценен обект за една стопанска дейност. И затова аз считам, че ние не трябва да слагаме този въпрос така.

Българската държава, която е закупила това стопанство за 14 и половина милиона лева, не трябва само да го прехвърли на други кооперативни форми, както е този комбинат, и тя да се дезинтересира от живота, от дейността на това стопанство, на което се слагат вече по-други задачи. Защото от онова, което г-н министърът поставя като задача, да бъде едно стопанство, което да е същевременно и индустриално — за преработване на суровите материали, които това стопанство ще произвежда само или ще получава от района — то ще създава блага за живота на този край и за цялата страна. И затова държавният престиж и държавният контрол там трябва да бъдат налице.

Ние не можем да смятаме, че купеният имот от държавата през 1944 г. за 14 и половина милиона лева може да се прехвърли така на този комбинат по цената, определена в книжката на министерството, тъй като това ще създаде прецедент за тъкуване, според моето разбиране. Защото цената може да бъде тази, по която стопан-

ството е прехвърлено от Българската земеделска банка на държавата, или цената, както г-н министърът я определил, по книжката на Министерството на земеделието. А тази цена, г-да народни представители, така както е сега поставена в законопроекта, възлиза кръгло към 150 милиона лева.

Министър д-р Михаил Геновски: Общо 118 милиона лева.

Филип Г. Филипов (р): Приемам и това — 118 милиона лева. Каква е обаче реалната цена на този имот в днешно време? Ние сме длъжни да спрем нашето внимание и върху това, за да си дадем сметка за стъпката, която правим, и за участието, което трябва да се вземе в това стопанство от държавата и кооперативите. По оценката, която се дава днес за днес, това стопанство с земята, постройките и инвентара, който има там, струва не по-малко от 300 милиона лева. Следователно, когато това стопанство за държавата представлява един голям капитал, ние не можем да смятаме, че държавната намеса трябва да абдикира. Не. Ние ще трябва за догонването на тези цели, които си поставя законопроектът, и така, както г-н министърът набеляза задачите на това стопанство, да координираме участието на държавата и кооперативната дейност от този край в това стопанство. По този начин, г-да народни представители, от една страна ние ще имаме съчетание, което ще създаде доверието: държавния контрол, държавния респект, държавната сигурност, които ще бъдат върху това стопанство, и от друга страна ще имаме въпрегната енергията на кооперативните дейатели с тяхната физическа работа и техните спестявания, които ще се явят в подкрепа на държавата. (Ръкоплескания)

Така от една страна държавата ще даде своя имот, своя инвентар, своите постройки и т. н., а от друга страна кооперативите ще дадат своя опит, своята енергия и ще вложат всички сили, за да преуспее това дело.

Ето това е разбирането на радикалната парламентарна група. Ние заставаме на становището, че това стопанство, което е необходимо за този край, трябва да бъде държавно кооперативно стопанство. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител Венелин Медаров.

Венелин Медаров (с): (От трибуната) Г-да народни представители! Въввеният законопроект от правителството се отнася до един въпрос, който засяга един отрасъл от нашето земеделие, а именно преработването на земеделските произведения и тези на нашето скотовъдство, за да се даде възможност, тези произведения да могат да се ползват и консумират, когато например нашият работник или селянин се намират в един период, когато това именно блага са отминали от него, особено когато е в тежка физическа непосилна работа. Инициативата иде от кооператорите от северозападния край на нашата страна. Този инициатива безспорно ще надхвърли местните нужди и ще стане една инициатива на цялата страна.

Недвижимият имот, който се притежава от държавата чрез Министерството на земеделието, не трябва да бъде подаряван, нито пък продаван. Държавата трябва да влезе като кооперативен член в създадената кооперация. Тя ще вложи своята земя като дялов капитал, като се оцени земята по сегашната ѝ стойност. По този начин ще се освободи новосъздадената кооперация от задължението да инвестира сега, в началото си, много от своите средства, които могат да бъдат по-реално ползувани в друга насока.

Така групирана частната кооперативна инициатива, като се включи като член и държавата, добива се по-голяма възможност за разрастване на земеделско-производителната индустрия. Нашето земеделие се трансформира по почин на една група кооператори, възприема се една кооперативна форма, която крие в себе си грамадни преимущества.

В много околнини в Северна България се произвежда памук. Също така там се култивират и растения, от които се добиват лекарства. Това може да бъде една бъдеща инициатива на този кооперативен комбинат, и тия растения, култивирани и преработвани, могат да намерят своето приложение в този индустриално-земеделски център.

Каква точно трябва да бъде формата на закона, как да влезе държавата като член в този комбинат — това ще се конкретизира в комисията.

От името на парламентарната група на Българската работническа социалдемократическа партия аз заявявам, че ще гласуваме единодушно законопроекта. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Има думата народният представител Милан Малжарски.

Милан Малжарски (з): (От трибуната) Г-жи и г-да народни представители! В България е работено във всички направления, но мудо, без предвидливост, без план, разпиляно. При много режими начинанията са съпроводжани със страшна корупция. Народното стопанство от освобождението е направило прогрес, но земеделието е отстачало назад. Гичките за земеделието са били недостатъчни. На Отечествения фронт предстои да тласне земеделието напред. В програмата на Отечествения фронт е заложено всеотрасно настврчание на земеделското производство и всеотрасно и действително настврчание на кооперативното дело. В изпълнение на платформата б създаден законът за трудовите производствени кооперации. Набелязан е законът за трудовата поземлена собственост и др. В изпълнение на платформата министърът на земеделието ви поднася законопроект за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“ на кооперативно-индустриалния комбинат „Минкова махала“.

Законопроектът цели да прехвърли това стопанство на 400 кооперативни стопанства и 6 кооперативни съюза в Северозападна България — Вдин, Лом, Орихово, Михайлоград, Червен бряг и

Мездра. Задачата на тези кооперативи ще е чрез задружното сътрудничество в съдружничеството на хилядите кооператори да се осъществят големи стопански постижения.

След 9 септември 1944 г. за тази цел се основа кооперативен земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, който е кооперативно сдружение за индустриална преработка на земеделски произведения. Предпоставката за образуване на комбината са обещанията и препоръките, дадени от Националния комитет, Висшия стопански съвет, Министерството на земеделието и др.

Сдружението-комбинат „Минкова махала“ се е спряло на стопанството на Братя Харитови, което обгръща 3.800 декара земя и се намира на 1 км. от гара Бойчиновци. Братя Харитови, неправни длъжници пред Българската земеделска и кооперативна банка, поради невъзможност да изплатят дълга си, го отстъпили на банката. В 1944 г. Министерството на земеделието с закон отне стопанството.

Министерството си бе поставило план да устрои в него един завод за добитък. Подобен мероприятия на такъв железопътен център като гара Бойчиновци, където се кръстосват няколко шосета и с голямо движение, не е оправдако. Комитетните предвиждат опасност от заболяване на добитъка. Издържано е и възражението, че за завод е необходима по-голяма и по-равна площ, както и че заводът трябва да бъде отдалечен от движение, т. е. да бъде уединен и др. Но този почин — завод за добитък — може да бъде проведен най-удачно чрез използването на други комби.

Желанието на кооперативните дейтели от оня край да се създаде комбинат е от отдавна, но не бе удовлетворено от миналите режими поради това, че населението в Северозападна България е очертано като прогресивно. Днес комбинатът е дело. Той е с регистрирана фирма и устав.

Уставът предвижда:

1. Да се организира вестранно индустриално преработване на земеделски произведения. За тази цел ще бъдат обзаведени и инсталирани всички модерни съоръжения.
2. Да застъпва кооперативно производство в Северозападна България и с това — повдигане поминъка и благосъстоянието.
3. Да създаде добри социални условия на работниците в предприятията.
4. Да създаде стопанства за производство на елитни семена, посадъчни материали, животински разплодници и др.
5. Да доставя сечива, оръдия, машини и други на населението.
6. Да създава индустриални предприятия в стопанството и други пунктове на Северозападна България.
7. Да организира и издържа курсове за ръководители на кооперативни сдружения.
8. Да се грижи за културното и нравствено-поздигане на членовете в кооперативните сдружения.

В стопанството има валцова мелница, която може да се разшири с оглед на по-голям капацитет. В мелницата могат да се инсталират още 4-5 валца. Мелницата ще бъде подсигурана чрез кооперативната мрежа с достатъчно производство и чрез същата ще се осъществи разширен пласмент.

Мелничарската индустрия създава добри условия за индустрия на тестени произведения — макарони, фиде, бисквити и др.

До стопанството се намират гори и лозя, които могат да се използват за различни цели. Наблизо до стопанството е и гара Мърчево, една доста оживена гара, която ще го ползува. Предвижда се и една малка спирка непосредствено до самото стопанство.

Комбинатът има в задължение да създаде разнообразни инициативи: захарна индустрия, маслодайна индустрия, вакуумни фабрики и други.

Отпадъците от индустрията за масло ще могат да се използват за сапушено производство. Остатъците от захарната индустрия могат да послужат за храна на добитъка и за уголяване на добитък.

В изложението на комбината се сочат великолепни условия по течението на река Строста, която е непосредствено до стопанството, и река Искър, за да се създаде кооперативно производство, което пак ще даде възможност на индустрия за вълна, коноп и други.

Голямата площ на това стопанство позволява създаването на едно образцово семеипроизводително стопанство.

Много още инициативи и възможности могат да се предвидят и разгънат в това стопанство, например машинотракторна станция, която е от жизнена необходимост, хладилник и други.

Говорейки за захарна фабрика, нека отбележим, че в Южна България имаме две захарни фабрики и че площта за захарно цвекло е ограничена. Поради това тия две захарни фабрики завършват с загуби. А условията за захарно цвекло в Северозападна България са повече от добри и обзавеждането на една захарна фабрика е оправдано.

Комбинатът има набрани 10 милиона лева от предвидения дялов капитал 25 милиона лева. Кооперативите чакат прехвърлянето, за да съберат останалите 15 милиона лева.

Ръководството на комбината е набелязало да събира специален дялов капитал от населението, и такъв се очертава към 25 милиона лева.

Българската земеделска и кооперативна банка е отпуснала 25 милиона лева заем, но ако се набере дялов капитал към 50 и повече милиона лева, този заем банката би го увеличила.

Още с учредяването на комбината биде закупена предачна фабрика, която е с 80 работника, работи на три смени и обслужва населението на Северозападна България. Там културата на памук е разгъната добре. Сега фабриката е с 1.100 вретена и има тенденция

да ги увеличи на 3.500 броя. Вретената могат да се вземат от фабриката в Бяла Слатина, която бездейства.

Комбинатът разполага и с 20 тъкачни стана, които не са инсталирани, защото не е получено стопанството.

Комбинатът доби собствеността на една дърводелна фабрика в гр. Берковица за 8 милиона лева, която сега коштува много и която ще използва дървесинната маса в Берковския Балкан. С това ще се създаде поминък на бедното местно население и ще се спаси от изгниване много материали.

Какви по-големи перспективи се забелязват, когато северно-българските железници бъдат съединени с железопътната линия София—Видин при гара Бойчиновци!

Трябва да сме радостни, че този имот се поставя на разположение на оная стопанска форма, която единствено и само тя е в състояние да преустрои икономическия живот, която носи поминък и благосъстояние и която премахва злините в стопанския живот.

Силна е кооперативната идея, велики са кооперативните принципи!

Проникнала в кредита, потреблението, застрахователното дело, жилищата, запаяните, тя прониква в земеделието и в индустрията, въпреки пречките, оказвани от алчния и безгърбначен капитализъм, с който кооперацията е в непрекъсната борба и раните от който по народната снага лекува. Отделно слаби за постижения в голям стил, съединени, хората добиват колосални постижения и смазват онези паразити, които, макар да са малцинство, притежават огромни блага, и макар да не участвуват в стопанските процеси, трупат много.

Кооперативният земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ ще подобри материалното положение на слабите слоеве в оня край и ще защити труда на родното стопанство. Осъществено това начинание, постига идеала — потиснатите да се видят господари, и постига идеала, суровия продукт да го видим в фабрикат. Какво съвършенство би съществувало, ако всеки суров продукт се преобразува в фабрикат от кооперативно-индустриалното предприятие, ако кооперативният магазин купува направо без посредници от кооперативни фабрики, а не от търговци, бакали и индустриални предприятия с хора алчни за забогатяване!

Би могло да се помисли, защо това стопанство да не бъде държавно-кооперативно. Така смесено, то ще има в себе си и държавата. Държавата ще бъде око, тя ще бъде като член вътре в него. В това обаче се крие опасността от разочарование в ръководителите на комбината и от намаляване желанието и устрема, който би го обуславял, ако те бяха сами, и страхът да не би да има съставане от едините на другите. Но нека се обсъди въпросът, и ако се намери, че е целесъобразно и рационално, да се възприеме тази смесена форма — държавно-кооперативна.

Отечественият фронт, имайки кооперацията в центъра на своята стопанска и социална политика, чрез създаване една плановоцелесъобразна земеделска индустрия в този край, който е силно изостанал в социално и индустриално отношение и който е земеделски силно пренаселен, ще постави началото за разрешаване проблема за безработния свят.

С индустриалните предприятия, които се предвиждат, безработицата ще бъде значително намалена. Земеделско-индустриалното стопанство „Минкова махала“ ще погълне много безработен свят из този край. По такъв начин ще стане едно облекчаване на населението в аграрно отношение, ще се застъпят интензивните култури и пр.

Този законопроект е частица от многото законопроекти, които ще бъдат проведени през Парламента и на крилата на които българският селянин трябва да се покесе. И затова парламентарната група на Българския земеделски народен съюз го одобрява и ще гласува за него. Парламентарната група смята, че една от най-големите задачи на стопанската политика на Отечествения фронт е преобразяването на страната от аграрна в индустриално-аграрна. Българският земеделски народен съюз схваща необходимостта от една цялостна система в това отношение. В реформите ние виждаме продължение делото на великия покойник Александър Стамболийски, схванал, че не трябва един да живее върху гърба на другите, че човек човек не трябва да експлоатира. Александър Стамболийски възвеличи кооперативната идея, наложил я за идеология на организацията на земеделците, работи за укрепването ѝ и ни я завеща. Предлагащият законопроект се поставя в кооперативната ни структура, за да сподобствува на кооперативното дело и да измества кооперативния колективизъм в земеделието. Законопроектът трябваше да бъде внесен още в първите дни на заседанията ни. Но един единствен чинник от Министерството на земеделието — главният му секретар — с разбъркането си, че в стопанството „Минкова махала“ трябва да има завод и амбициран да не се осъществи друго, спъваме работта.

Промени, г-жи и г-да народни представители, в законопроекта, налагащи се от целесъобразност и от полза на народното стопанство, са желани, и комисията ще се занимава с тях. По принцип ние одобряваме законопроекта и предлагаме да се внесе в комисията за по-пълно разглеждане и усияване. (Ръкоплескания)

Председател Васил Коларов: Поставям на гласуване законопроекта на първо четене.

Който г-да народни представители приемат на първо четене законопроекта за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“ край гара Бойчиновци от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Дневният ред за днешното заседание е изчерпан.

Ще определим дневния ред за идното заседание.

Председателството ви предлага за утрешното заседание в 15 ч. следния дневен ред:

1. Първо четене на законопроекта за откриване българо-мохамеданско средно духовно училище.

2. Второ четене на законопроекта за прехвърляне собствеността на държавното стопанство „Минкова махала“, край гара Бойчиновци, от Министерството на земеделието и държавните имоти на Кооперативния земеделско-индустриален комбинат „Минкова махала“ — ако комисията успее да го разгледа.

Председател: **ВАСИЛ П. КОЛАРОВ**

Кръстю Славов (з): Някои по-важни законопроекти турете в дневния ред, които да обхванат и да засегнат цялата страна.

Министър Добри Терпешев: Готвят се такива и утре-други дни ще ги имате.

Йордан Пекарев (з): Такива законопроекти изискват повече работа.

Председател Васил Коларов: Конто приемат предложения дневен ред за утрешното заседание, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривам заседанието.

(Закрито в 14 ч. 45 м.)

Секретари: { **ЙОРДАН ЧОБАНОВ**
РАДА НОЕВА

Началник на Стеографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВ**